

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kateřina Morbitzerová

**Odpovědnost statutárního orgánu obchodní korporace za
porušení péče řádného hospodáře v souvislosti s úpadkem**

Diplomová práce

Olomouc 2021

Prohlášení o původnosti diplomové práce

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Odpovědnost statutárního orgánu obchodní korporace za porušení péče řádného hospodáře v souvislosti s úpadkem*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Praze dne 8. května 2021

Kateřina Morbitzerová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za vstřícnost a trpělivost při odborném vedení mé diplomové práce.

Za veškerou podporu vynaloženou během studií děkuji své rodině a blízkým. V neposlední řadě děkuji svému příteli za shovívavost v nelehkých stresových okamžicích a za veškerou podporu včetně cenných rad, které mi při studiu poskytl.

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	5
ÚVOD	6
1 ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU NEBO JINOU ÚJMU DLE § 99 INSZ.....	8
1.1. Odpovědný člen statutárního orgánu vystupoval v insolvenčním řízení a mohl prosadit podání popěrného úkonu	11
1.2. Odpovědnost bývalého člena statutárního orgánu	14
1.2.1. Teleologické pozadí § 99 InsZ	15
1.2.2. Axiologické pozadí § 99 InsZ	18
1.2.3. Teleologická redukce	21
1.3. Odpovědný stávající člen statutárního orgánu vystupoval v insolvenčním řízení, aniž mu samotnému svědčilo právo popřít přihlášenou pohledávku	22
1.4. Dílčí závěr	24
2 PŘEDBĚŽNÉ OPATŘENÍ PODLE § 100 INSZ.....	26
2.1. Pojem a účel předběžného opatření obecně	28
2.2. Specifika předběžného opatření dle § 100 InsZ	31
2.3. K pojmu „je zřejmé, že věřiteli vznikla škoda nebo jiná újma“	32
2.4. Návrh oprávněného věřitele	35
2.5. Dílčí závěry	36
ZÁVĚR	38
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	42
SHRNUTÍ.....	46
ABSTRACT	46
KLÍČOVÁ SLOVA	47
KEY WORDS	47

Seznam použitých zkratk

- InsZ** Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
- OSŘ** Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- OZ** Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- ZŘS** Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
- ÚS** Ústavní soud
- NSČR** Nejvyšší soud České republiky

Úvod

Povinnost péče řádného hospodáře statutárního orgánu je v odborných kruzích velice častým objektem zájmů. Tento zájem odborné veřejnosti je dán zejména tím, že péče řádného hospodáře statutárního orgánu je klíčovou povinností členů statutárních orgánů obchodní korporace, za jejíž porušení nesou tito členové odpovědnost. Význam je dán zejména skutečností, že s porušením péče řádného hospodáře členů statutárního orgánu mohou být a jsou spojovány významné právní následky, a to jak v rovině soukromoprávní (občanskoprávní, obchodněprávní), tak veřejnoprávní (trestněprávní).

Tato práce se zabývá striktně porušením povinnosti péče řádného hospodáře statutárního orgánu obchodní korporace v souvislosti s insolvenčním řízením, resp. úpadkem, a následně odpovědností člena statutárního orgánu za porušení této povinnosti. Ve vztahu k porušení péče řádného hospodáře statutárního orgánu obchodní korporace v souvislosti s úpadkem je nutné zmínit, že se odborná veřejnost zaměřuje téměř výhradně na hmotněprávní aspekty této problematiky. Naopak řada procesně-právních problémů spojených právě s úpravou porušení péče řádného hospodáře statutárního orgánu obchodní korporace v souvislosti s úpadkem zůstává odbornou veřejností opomíjena. Mezi opomíjené procesně-právní aspekty úpravy porušení péče řádného hospodáře statutárního orgánu patří zejména některé výkladové problémy § 99 a 100 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**InsZ**“), které ve spojení s § 98 InsZ tvoří páteř úpravy odpovědnosti statutárního orgánu za porušení péče řádného hospodáře v souvislosti s úpadkem.

Tato práce si neklade za cíl teoretický rozbor hmotněprávních aspektů, které již byly ostatně rozebrány celou řadou autorů, ale jejím cílem je zaměřit se výhradně na vyřešení výkladových problémů procesního charakteru, které souvisí s porušením péče řádného hospodáře statutárního orgánu obchodní korporace. Zejména půjde o výklad poměrně nejasných pojmů obsažených v § 99 odst. 2 a § 100 InsZ, a to konkrétně pojmu „*zjištěná pohledávka*“; pojmu „*zřejmosti*“, že věřiteli vznikla škoda; a pojmu „*oprávněného věřitele*“. Význam těchto pojmů (resp. spojení pojmů) není zcela jasný, resp. v některých případech dokonce vytváří různé procesně-právní důsledky až absurdního charakteru (viz zejména kapitola 1). Pro objasnění jejich významu se přitom adresát těchto norem nemůže opřít o judikaturu, důvodovou zprávu, komentáře ani odborné monografie, neboť tyto výkladové problémy spojené s § 99 odst. 2 a § 100 InsZ mnohdy ani neidentifikují, natož aby na tyto problémy poskytovaly odpověď.

Cílem této práce je nabídnout výklad uvedených sporných pojmů (tj. „*zjištěná pohledávka*“; „*zřejmost*“, že věřiteli vznikla škoda; a „*oprávněného věřitele*“), který bude, pokud možno, co nejvíce koherentní s českým právním řádem. K dosažení tohoto cíle budou tato ustanovení podrobena primárně objektivně teleologickému výkladu, tj. se zohledněním jejich smyslu a účelu. Mimo to budou k nalezení významu sporných pojmů využity podpůrně též prostředky subjektivně historického výkladu, neboť jedněmi z mnoha zdrojů k poznání významu vykládaných ustanovení jsou typicky důvodové zprávy (zde k InsZ), potažmo jiné výstupy z legislativního procesu přijímání právního předpisu (ve vztahu k InsZ viz sněmovní tisk č. 1120). S ohledem na hodnotový rozpor vznikající při výkladu jednoho z uvedených sporných pojmů pak práce pracuje rovněž s prostředky dotváření práva, a to konkrétně s teleologickou redukcí. Mimo uvedené právně-metodologické prostředky využívá tato práce také standardní metody vědecké práce, např. analýzu (příslušných ustanovení, tj. analýzu, respektive výklad právních norem).

K dosažení vytyčeného cíle této práce bude autorka čerpat z komentářů, monografií, článků, judikatury, právních předpisů, jejich důvodových zpráv a případně různých výstupů z legislativního procesu přijímání právních předpisů a v neposlední řadě rovněž z internetových zdrojů.

Jak bylo uvedeno výše, páteří úpravy odpovědnosti statutárního orgánu za porušení péče řádného hospodáře v souvislosti s úpadkem jsou v InsZ ustanovení § 98 až § 100 InsZ. Diplomovou práci autorka proto systematicky rozdělila do dvou kapitol. První kapitola se zabývá významem a obsahem spojení „*zjištěná pohledávka*“, které je obsaženo v § 99 odst. 2 InsZ. Na praktických příkladech bude v této kapitole ukázáno, že s výkladem daného slovního spojení vzniká celá řada zejména praktických problémů, které by navíc při doslovném výkladu daného ustanovení vytvářely, alespoň dle autorky práce, hodnotové rozpory v právním řádu. V této kapitole se autorka snaží uvedené možné hodnotové rozpory řešit. Druhá kapitola se zabývá obsahem pojmů „*zřejmý*“ a „*oprávněný věřitel*“, které jsou obsaženy v § 100 InsZ upravující nařízení předběžného opatření pro případ, že by věřiteli měla v budoucnu vzniknout škoda pozdě podaným insolvenčním návrhem na prohlášení úpadku.

1 Odpovědnost za škodu nebo jinou újmu dle § 99 InsZ

Hlavním ustanovením InsZ, které řeší odpovědnost statutárního orgánu za škodu nebo jinou újmu je § 99. Tato odpovědnost vzniká statutárnímu orgánu za porušení jeho zákonem uložené povinnosti podat insolvenční návrh (§ 98 InsZ¹). V rámci této práce se autorka bude zabývat pouze povinností podat insolvenční návrh dlužníkem, který je právnickou osobou (konkrétně obchodní korporací), resp. jeho statutárním orgánem, který tak vždy činí jménem dlužníka.

Povinnost podat insolvenční návrh statutárním orgánem obchodní korporace je jednou z mnoha povinností statutárního orgánu, která spadá pod obecný pojem péče řádného hospodáře statutárního orgánu.²

V souvislosti s touto odpovědností statutárního orgánu se dlouhodobě řešila povaha této odpovědnosti. Recentní judikatura Nejvyššího soudu České republiky (dále jen „NSČR“) dospívá opakovaně k závěru, že odpovědnost osob uvedených v § 98 InsZ (mj. statutárního orgánu) za porušení povinnosti podat insolvenční návrh je obecnou občanskoprávní odpovědností za škodu založenou na presumpci zavinění s možností těchto osob se dotčené odpovědnosti zprostit. Vedle tohoto závěru ovšem existují i názory jiné. Např. Havel zastává názor, že tato odpovědnost není svou povahou ani objektivní, ani subjektivní. Dle něj se jedná o zvláštní pravidlo, které se váže na právní úpravu obsaženou v občanském zákoníku.³ V této práci se však nebudu zabývat hmotněprávními konsekvencemi ustanovení § 98 a § 99 InsZ, kterými se již v menším či větším rozsahu zabývala jak judikatura, tak odborná veřejnost. Daná ustanovení, zejména ustanovení § 99 InsZ, totiž vyvolávají také celou řadu

¹ (1) Dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou – podnikatelem, je povinen podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležitě pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku. Tuto povinnost má i tehdy, byl-li pravomocně zastaven výkon rozhodnutí prodejem jeho podniku nebo exekuce podle zvláštního právního předpisu proto, že cena majetku náležejícího k podniku nepřevyšuje výši závazků náležejících k podniku; to neplatí, má-li dlužník ještě jiný podnik.

(2) Povinnost podle odstavce 1 mají i zákonní zástupci dlužníka a jeho statutární orgán a likvidátor dlužníka, který je právnickou osobou v likvidaci. Je-li těchto osob více a jsou-li oprávněny jednat jménem dlužníka samostatně, má tuto povinnost každá z nich. Insolvenční návrh podávají jménem dlužníka.

(3) Povinnost podat insolvenční návrh podle odstavců 1 a 2 není splněna, bylo-li řízení o insolvenčním návrhu vinou navrhovatele zastaveno nebo byl-li jeho insolvenční návrh odmítnut.

² „Péče řádného hospodáře [...] zahrnuje dvě zcela odlišné povinnosti, jejichž porušení má také odlišné následky. Porušení povinnosti péče má za následek povinnost k náhradě škody. Jestliže člen statutárního orgánu poruší povinnost loajality, nachází se v konfliktu zájmů a porušení těchto povinností spadá pod režim konfliktu zájmů a jeho řešení. Následkem konfliktu zájmů může být neplatnost právního jednání osoby, která v konfliktu zájmů jedná. Takový následek však v případě porušení povinností péče nenastává. [...] V platném českém právu je užíván pojem péče řádného hospodáře, jenž znamená výkon funkce s nezbytnou loajalitou i potřebnými znalostmi a pečlivostí (§ 159 odst. 1 OZ).“ – NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, Lucie. *Odpovědnost členů statutárních orgánů právnických osob*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 9-25.

³ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. § 99 [Škoda nebo jiná újma způsobená nepodaným návrhem]. In HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 344.

interpretačních otázek procesního charakteru, které rozhodně nelze označit za ryze akademické a kterým doposud nebyla věnována dostatečná, jestli vůbec nějaká, pozornost.

Ustanovení § 99 odst. 2 InsZ stanoví: „*Škoda nebo jiná újma podle odst. 1 spočívá v rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel.*“ Na první pohled by se mohlo zdát, že interpretace tohoto ustanovení nevyvolává žádné zásadní obtíže. Obsahem tohoto ustanovení je zcela zřejmě vymezení rozsahu škody nebo jiné újmy v případě porušení povinnosti podat insolvenční návrh dle § 98 InsZ. Aby vůbec mohl věřitel nárokovat náhradu škody nebo jiné újmy podle předmětného ustanovení, musí v první řadě v propadné přihlašovací lhůtě přihlásit pohledávku za dlužníkem do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka.⁴ Zjištěná pohledávka přihlášená věřitelem je potom taková, jenž splňuje kritéria vymezená v § 201 InsZ.⁵ S tím tedy úzce souvisí možnost popírat přihlášenou pohledávku, jak je upravena v § 192 an. InsZ.⁶ Co když ovšem nastane situace, kdy z určitého důvodu člen statutárního orgánu bude žalován právě na náhradu škody nebo jiné újmy dle § 99 InsZ, nicméně nebude v žádném z postavení upraveném v § 98 an. InsZ, tudíž mu bude odepřena možnost bránit se popěrným právem.

Představme si následující příklad:

Vůči společnosti s ručením omezeným je vedeno insolvenční řízení, v němž byl zjištěn její úpadek. Pan A, jakožto bývalý jednatel této společnosti, který již s touto společností nemá nic společného ani za ní nemá žádnou pohledávku, porušil svou zákonnou povinnost dle § 98 InsZ podat za dlužníka insolvenční návrh. Do insolvenčního řízení dlužníka přihlásí nezajištěnou pohledávku věřitel B, a to ve výši 1.000.000 Kč. Pohledávka věřitele B je zcela fiktivní a je tedy v celé své výši přihlášená neoprávněně. Z dosavadního průběhu řízení je však zcela jasné, že k uspokojení nezajištěných věřitelů nemůže v žádném případě dojít, protože žádný z procesních subjektů nemá reálný zájem na popření pohledávky věřitele B. Pan A pak sice o fiktivnosti této pohledávky ví, avšak ze zákona mu nesvědčí postavení procesního účastníka a zákon mu ani jinak nepřiznává možnost popřít takto smyšlenou pohledávku a dosáhnout tak jejího přezkumu

⁴ Rozsudek NSČR ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4269/2014 [R 11/2017 civ.].

⁵ (1) *Pohledá je zjištěna a) jestliže ji nepopřel insolvenční správce ani žádný z přihlášených věřitelů; b) jestliže ji nepopřel insolvenční správce a insolvenční soud odmítl její popření přihlášeným věřitelem; c) jestliže insolvenční správce nebo přihlášený věřitel, který ji popřel, vezme své popření zpět; nebo d) rozhodnutím insolvenčního soudu ve sporu o její pravost, výši nebo pořadí.*

(2) *Vykonatelná pohledávka je zjištěna také tehdy, jestliže insolvenční správce nepodal včas žalobu o její popření nebo byla-li taková žaloba zamítnuta nebo řízení o ní skončilo jinak než rozhodnutím ve věci samé.*

⁶ Ustanovení § 192 an. InsZ jsou zaměřena na úpravu popření přihlášených pohledávek, co do pravosti, výše a jejího pořadí. Konkrétně v § 192 odst. 1 InsZ je vymezen okruh osob, kterým náleží tento popěrný úkon. Jedná se o insolvenčního správce, dlužníka (resp. v případě právnické osoby o osobu, která za dlužníka může procesně jednat) a přihlášené věřitele.

před soudem. Protože žádný procesní subjekt fiktivní pohledávku věřitele B nepopře, je tato pohledávka v celém svém rozsahu zjištěna. V insolvenčním řízení dlužníka však nedojde k jejímu uspokojení. Protože jsou z pohledu věřitele B splněny všechny zákonné předpoklady pro podání žaloby vůči osobě A (bývalému jednatele), podá věřitel B žalobu vůči osobě A, kterou se bude domáhat náhrady škody v rozdílu v insolvenčním řízení zjištěné pohledávky a jejího skutečného uspokojení, tedy ve výši 1.000.000 Kč. “

Uvedený příklad má ilustrovat první z problémů, který vzniká při interpretaci a aplikaci § 99 InsZ. Dle daného ustanovení totiž výše škody uplatnitelná v civilním řízení odpovídá rozdílu mezi výší přihlášené a zjištěné pohledávky a výší uspokojení této pohledávky v insolvenčním řízení. Zjištěnou pohledávkou se rozumí taková, kterou nikdo nepopíral anebo která byla zjištěna v incidenčním sporu. Dle jazykového znění daného ustanovení – „(1) *Osoba, která v rozporu s ustanovením § 98 nepodala insolvenční návrh, odpovídá věřiteli za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobí porušením této povinnosti. (2) Škoda nebo jiná újma podle odstavce 1 spočívá v rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel*“⁷ – by přitom obecný soud měl omezit svůj přezkum v řízení o náhradě škody nebo jiné újmy pouze na to, zda bývalý jednatel A porušil svou povinnost podat insolvenční návrh, zda byla pohledávka věřitele B zjištěna a v jakém rozsahu byla tato pohledávka uspokojena. Ničím víc by se zabývat neměl. Někdo by mohl namítat, že obecný soud není vázán rozsudkem insolvenčního soudu v incidenčním sporu určujícím zjištění či popření pohledávky – viz § 135 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“).⁸ Zde je však nutné si uvědomit, že § 99 InsZ v podstatě stanoví obecnému soudu hmotněprávní předpoklady vzniku a rozsahu škody. Nejedná se tedy o otázku závaznosti nebo nezávaznosti rozsudku insolvenčního soudu. Ostatně, pohledávka může být v insolvenčním řízení zjištěna, aniž existuje jakékoli rozhodnutí insolvenčního soudu a pak samozřejmě nedává ani pojmově smysl uvažovat o aplikaci § 135 OSŘ.

Zde však vzniká velmi podivná situace. Bývalý jednatel A nebyl účastníkem insolvenčního řízení ani mu nijak jinak nesvědčilo popěrné právo. Nemohl tak sám svou aktivitou dosáhnout soudního přezkumu fiktivní pohledávky, ani pokud by si byl zcela jistě vědom fiktivnosti pohledávky věřitele B. Pokud by pak osoba A nemohla namítat v soudním

⁷ § 99 InsZ.

⁸ „(1) *Soud je vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán trestný čin, přestupek nebo jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních předpisů, a kdo je spáchal, jakož i rozhodnutím o osobním stavu; soud však není vázán rozhodnutím v blokovém řízení. (2) Jinak otázky, o nichž přísluší rozhodnout jinému orgánu, může soud posoudit sám. Bylo-li však o takové otázce vydáno příslušným orgánem rozhodnutí, soud z něho vychází. “*

sporu o náhradu škody fiktivnost dané pohledávky, pak by ve skutečnosti neměla k dispozici vůbec žádný prostředek obrany, ani není právní úpravou jinak chráněn. Rozhodně pak nelze považovat za prvek ochrany skutečnost, že popěrný úkon mohl v insolvenčním řízení podat subjekt jiný, neboť v takovém případě by ochrana, respektive obrana osoby A, závisela prakticky na vůli třetích osob, která může být značně ovlivněna nahodilostmi insolvenčního řízení. Jak je zřejmé z výše uvedeného příkladu, v tomto případě neměl žádný procesní subjekt reálnou motivaci pohledávku věřitele B popírat.

Dle jazykového znění § 99 odst. 2 InsZ by se měl bývalý jednatel A zkrátka smířit se svým osudem. Jak však uvádí konstantní judikatura Ústavního soudu (dále jen „ÚS“), jazykové znění zákona je pouze prvotním přiblížením se obsahu právní normy a je tedy pouhým východiskem pro objasnění smyslu a účelu dané normy.⁹ Před zodpovězením otázky, zda se má obecný soud vždy spokojit s tím, že je pohledávka zjištěna v insolvenčním řízení, jak to uvádí § 99 odst. 2 InsZ, anebo zda může pohledávku za určitých okolností, i přes její zjištění v insolvenčním řízení sám přezkoumat, je tedy nutné dané ustanovení podrobit dalším, závažnějším interpretačním metodám výkladu teleologického, axiologického, historického atp.¹⁰ Níže jsou uvedeny tři praktické situace, které by mohly nastat. Pouze u první situace je zjevné, jak bude podrobněji vysvětleno v podkapitole 1.1.1., že z hlediska významu ustanovení § 99 odst. 2 InsZ nenastává v podstatě žádný problém. Pro řešení následných dvou situací již však pouhé jazykové znění nebude postačovat a bude třeba je tedy podrobit podrobnějšímu rozboru.

1.1. Odpovědný člen statutárního orgánu vystupoval v insolvenčním řízení a mohl prosadit podání popěrného úkonu

První modelová situace je následující. Člen statutárního orgánu¹¹ byl v rámci insolvenčního řízení aktuálním statutárním orgánem, resp. jeho členem, kterému současně náleželo právo jednat za dlužníka, tj. zastupovat obchodní korporaci v procesních věcech. V takovém případě se ve vztahu k otázce zjištěné výše pohledávky pohybujeme v oblasti

⁹ Nález ÚS ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97 [163/1997 USn.]: „*Jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad e ratione legis atd.). Mechanická aplikace abstrahující, resp. neuvědomující si, a to buď úmyslně, nebo v důsledku nevdělanosti, smysl a účel právní normy činí z práva nástroj odcizení a absurdity.*“ (srovnej též s nálezem ÚS ze dne 12. 1. 2021, sp. zn. Pl. ÚS 21/19).

¹⁰ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva-Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 78.

¹¹ Po kterém v rámci řízení o náhradu škody a jiné újmy požaduje věřitel nahradit rozdíl mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší přihlášené pohledávky věřitelem a částkou, kterou tento věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení jeho přihlášené pohledávky obdržel.

§ 192 odst. 1 InsZ. V rámci obecných ustanovení OSŘ je v § 21 upraven způsob jednání za právnickou osobu v procesních věcech. Konkrétně v § 21 odst. 1 písm. a) OSŘ je stanoveno, že „[Z]za právnickou osobu jedná člen statutárního orgánu; tvoří-li statutární orgán více osob, jedná za právnickou osobu předseda statutárního orgánu, popřípadě jeho člen, který tím byl pověřen; je-li předsedou nebo pověřeným členem právnická osoba, jedná vždy fyzická osoba, která je k tomu touto právnickou osobu zmocněna nebo jinak oprávněna“.¹² Primárně je tedy potřeba si uvědomit, že úprava jednání v procesních záležitostech za právnickou osobu je odlišná od úpravy hmotněprávního jednání za právnickou osobu. Právní úprava hmotněprávního jednání za právnickou osobu vychází z toho, že pokud statutární orgán tvoří více osob, základem je ustanovení § 164 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů¹³ (dále jen „OZ“), tzn. že každý člen statutárního orgánu může jednat samostatně, ledaže zakladatelské právní jednání stanoví, že mohou členové jednat pouze společně. Pak může člen statutárního orgánu jednat samostatně pouze v případě, že je k určitému právnímu jednání zmocněn. Naopak v případě procesního jednání může za právnickou osobu jednat vždy pouze jeden člen kolektivního statutárního orgánu, a to buď předseda statutárního orgánu, anebo člen k tomu pověřený.¹⁴

Vzhledem k výše uvedenému je zjevné, že jedinými případy, kdy člen statutárního orgánu disponuje popěrným právem, je, že je tento člen pověřený za právnickou osobu jednat v procesních záležitostech anebo je jediným členem statutárního orgánu, potažmo jeho předsedou. V těchto případech zde tedy máme člena statutárního orgánu, který může v insolvenčním řízení hájit prostřednictvím dlužníka také svá práva, tj. náleží mu určitá obrana pro případ, že by do insolvenčního řízení byla přihlášena pohledávka, která by byla např. fiktivní (což by se pak mohlo negativně projevit v majetkové sféře tohoto statutárního orgánu – viz výše). Jestliže by tedy statutární orgán nevyužil „svého“ popěrného práva (popěrného práva dlužníka), tzn. nezahájil by ze své vůle incidenční spor, pročez by i např. fiktivní

¹² Subsidiární použití občanského soudního řádu v insolvenčním řízení stanovuje § 7 InsZ: „Nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.“

¹³ „Náleží-li působnost statutárního orgánu více osobám, tvoří kolektivní statutární orgán. Neurčí-li zakladatelské právní jednání, jak jeho členové právnickou osobu zastupují, činí tak každý člen samostatně. Vyžaduje-li zakladatelské právní jednání, aby členové statutárního orgánu jednali společně, může člen právnickou osobu zastoupit jako zmocněnec samostatně, jen byl-li zmocněn k určitému právnímu jednání.“

¹⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta. § 21 [Jednání právnických osob]. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 93.

pohledávka, kterou nikdo nepopřel, byla zjištěna,¹⁵ pak není žádný rozumný důvod, aby takovému členu statutárního orgánu náležela ochrana později v rámci řízení o náhradu škody nebo jiné újmy. V této souvislosti je totiž nutné zvažovat starořímskou zásadu „*vigilatibus iura scripta sunt*“.¹⁶ Pokud člen statutárního orgánu mohl zahájit incidenční spor a dosáhnout tak přezkumu pohledávky v insolvenčním řízení, pak jeho pasivita a nedostatečná starost o jeho záležitosti musí jít primárně k jeho tíži (nikoli k tíži věřitele, který na rozdíl od tohoto členu statutárního orgánu učinil vše, co po něm lze spravedlivě žádat k hájení jeho, byť domnělých, práv).¹⁷ Smyslem řízení o náhradu škody nebo jiné újmy rozhodně nemá být poskytnutí duplicitní ochrany členu statutárního orgánu, který disponuje v rámci insolvenčního řízení procesně-ochrannými prostředky (čehož by v zásadě bylo dosaženo výkladem § 99 odst. 2 InsZ proti jeho jazykovému významu). Smyslem takového řízení o žalobě je primárně zajistit, aby se věřiteli, jehož pohledávka nemohla být pro nedostatečnou majetnost dlužníka plně uspokojena, dostalo uspokojení zbylé části jeho přihlášené pohledávky z majetku osob, které ve své pozici statutárního orgánu nepostupovaly v souladu s péčí řádného hospodáře.

Ve výše uvedených případech tedy není žádného důvodu, aby byla jakkoli nahrazována úloha incidenčního sporu řízením před obecným soudem o žalobě na náhradu škody nebo jiné újmy (tj. pokud je pochybení právě na straně členu statutárního orgánu). Lze tedy uzavřít, že uvedené případy nebudou činit v praxi žádné zásadní problémy. Jednoduše se bude postupovat dle jazykového znění § 99 odst. 2 InsZ, tj. tak, že v rámci řízení o náhradu škody nebo jiné újmy bude muset žalovaný člen statutárního orgán uhradit věřiteli i takovou pohledávku, popř. její část, která vůbec neexistuje. To ovšem potud, pokud bude zjištěna ve smyslu InsZ (viz § 99 odst. 2 a § 201 InsZ).

Ostatně umožnění přezkoumávat pohledávku v řízení před obecným soudem na návrh osoby, která by v rámci insolvenčního řízení disponovala popěrným právem, by rozhodně nemohlo být považováno za spravedlivé řešení v kolizi stojících zájmů – tedy zájmů věřitele dlužníka a zájmů statutárního orgánu dlužníka.

¹⁵ Např. právě z důvodu, že se jedná o pohledávku nezajištěného věřitele, u něž je evidentní, že v rámci insolvenčního řízení nebude jeho pohledávka vůbec uspokojena, proto by ostatní věřitelé vůbec neměli zájem takovou pohledávku popírat.

¹⁶ Jedná se o starořímskou zásadu, kterou lze parafrázovat jako „bdělým náleží práva“ nebo „právo patří bdělým“. Viz např. rozsudek NSČR ze dne 23. 5. 2018, sp. zn. 26 Cdo 3191/2016.

¹⁷ Je totiž bezpochyby, že smyslem incidenčních sporů v insolvenčním řízení je právě přezkoumat, zda přihlášená pohledávka vůbec existuje či nikoli (popř. v jaké výši). Pokud tedy statutární orgán nevyužije svého popěrného práva v rámci insolvenčního řízení, bylo by v rozporu i se zásadou procesní ekonomie, kdyby měl obecný soud rozhodující o žalobě na náhradu škody opětovně přezkoumávat existenci, popř. výši přihlášené pohledávky.

1.2. Odpovědnost bývalého člena statutárního orgánu

Druhou skupinou případů jsou ty, které byly v podstatě popsány v příkladu v bodě 1 výše. Jedná se tedy o případy, kdy se věřitel domáhá náhrady škody po osobě bývalého člena statutárního orgánu, který nevystupoval v žádné pozici v insolvenčním řízení, a to ani z pozice věřitele dlužníka, neboť za ním z jakéhokoli důvodu neměl žádnou pohledávku (kterou by tak mohl do tohoto řízení přihlásit a domáhat se jejího uspokojení). Jinými slovy to tedy znamená, že věřitel uplatňuje ve smyslu § 98 a § 99 InsZ své domnělé či skutečné právo na náhradu škody vůči bývalému členu statutárního orgánu, kterému v rámci insolvenčního řízení nenáleželo procesní postavení účastníka¹⁸ a současně logicky nebyl osobou oprávněnou jednat procesně za dlužníka, protože se nemohl nijak bránit proti přihlášeným pohledávkám, ačkoli by tak jinak učinil (zejména jednalo-li se o pohledávky fiktivní a tento bývalý člen statutárního orgánu si tohoto byl vědom).

Jak je vysvětleno výše, z jazykového vyjádření § 99 InsZ by byl závěr jednoznačný. Pokud byla pohledávka přihlášena do insolvenčního řízení a postupem dle InsZ došlo k jejímu úplnému zjištění (např. proto, že nikdo tuto pohledávku nerozporoval, resp. nepopíral), pak je tato pohledávka zjištěna. Pokud pak nedojde k jejímu uspokojení, protože se jedná o pohledávku nezajištěnou, a na tyto pohledávky nebude připadat v rámci insolvenčního řízení vůbec žádné uspokojení, je zcela naplněna hypotéza § 99 InsZ. To pak také znamená, že pokud by věřitel v insolvenčním řízení zjištěné fiktivní pohledávky následně uplatňoval v řízení před obecným soudem své „právo“ na náhradu škody, pak by obecný soud s odkazem na sémantický význam § 99 InsZ měl konstatovat, že jsou všechny předpoklady pro přiznání práva na náhradu škody splněny. Tento výsledek je z pohledu jazykového významu § 99 InsZ nejspíše nesporný. Někdo by proti tomuto závěru mohl argumentovat, že přeci § 99 odst. 3 InsZ zakotvuje liberační důvod znějící následovně: *„Osoba uvedená v odstavci 1 se odpovědnosti za škodu nebo jinou újmu podle odstavce 2 zproští, jen prokáže-li, že porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení pohledávky přihlášené věřitelem v insolvenčním řízení, nebo že tuto povinnost nesplnila vzhledem ke skutečnostem, které nastaly nezávisle na její vůli a které nemohla odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po ní spravedlivě požadovat.“* Bývalý člen statutárního orgánu by mohl tvrdit, že pokud je pohledávka fiktivní a nebyla uspokojena v insolvenčním řízení, pak porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení

¹⁸ Hovoří-li tato práce o bývalém či současném členu statutárního orgánu, který nebyl účastníkem insolvenčního řízení, má se tím na mysli člen statutárního orgánu, který neměl žádnou pohledávku, kterou by mohl přihlásit do insolvenčního řízení, tedy nikoli případy, kdy by disponoval pohledávkou, kterou nepřihlásil z vlastní viny.

pohledávky přihlášené věřitelem (právě proto, že byla fiktivní). Takový argument však neobstojí. Je důležité si uvědomit, že v insolvenčním řízení mohou být uspokojeny také fiktivní pohledávky, pokud tyto byly zjištěny. K naplnění daného liberačního důvodu tedy poukaz na fiktivnost pohledávek nepostačuje. Liberační důvod dle § 99 odst. 3 InsZ (konkrétně část uvádějící, že porušení povinnosti nemělo vliv na uspokojení) míří na něco zcela jiného. Konkrétně na skutečnost, že pozdní podání insolvenčního návrhu nemělo žádný vliv na rozsah majetkové podstaty, a tedy ve výsledku ani na rozdělení zpeněžené majetkové podstaty mezi jednotlivé věřitele.¹⁹ Vidíme tedy, že problém vznikající z pouhého jazykového výkladu § 99 InsZ není řešitelný pomocí v něm uvedeném liberačním důvodu.

Jak je však uvedeno výše, jazykový výklad je teprve prvotním přiblížením se právní normě. Jeho úlohou v podstatě není nic jiného než vytyčení jednotlivých „hracích ploch“ pro výklad následující, tj. zejména pro výklad teleologický, popřípadě pro dotváření práva (tedy vyplňování mezer v právu).²⁰ Nelze se tedy spokojit pouze s odkazem na jazykový význam § 99 InsZ a s odkazem, že „*lex clara est*“ bez dalšího uzavřít, že bývalý člen statutárního orgánu, který v insolvenčním řízení nefiguroval v žádné pozici, nemůže v řízení před obecným soudem rozporovat existenci pohledávky žalujícího věřitele. Aby byl tento závěr potvrzen či vyvrácen, je potřeba dané ustanovení podrobit rozboru pomocí dalších, závažnějších výkladových metod, zejména tedy objektivně teleologického výkladu.

1.2.1. Teleologické pozadí § 99 InsZ

Každá právní norma je přijímána k dosahování určitých více či méně rozumných cílů, účelů. Přinejmenším přijímá-li zákonodárce určitou úpravu, pak takový cíl nebo účel alespoň deklaruje. Zákon, se kterým se nepojí žádný cíl nebo účel, nelze v zásadě ani označit za zákon v pravém slova smyslu, ale spíše za pouhou zvůli zákonodárce, která není souladná s naší ideou práva (tj. spravedlnost, rovnost, účelnost).²¹ Při vlastním objektivně teleologickém výkladu se neptáme na to, jaký smysl nebo účel s právním předpisem spojoval historický zákonodárce

¹⁹ JIRMÁSEK, Tomáš. § 99 [Odpovědnost za škodu způsobenou porušením povinnosti podat insolvenční návrh]. In SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich a kol. *Insolvenční zákon*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2020.

²⁰ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva-Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 110.

²¹ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva-Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 159. Srovnej též HANUŠ, Libor. K argumentaci teleologickým výkladem (vázanosti soudce zákonem). *Právní rozhledy*, 2007, č. 7, s. 233–242: „Účel, tj. smysl vydání právního předpisu, jehož vlastní dosažení má (v ideálním případě) zajistit právní regulace, je totiž základním důvodem a esenciální sine qua non předpokladu vzniku právní úpravy. Účel právní normy odráží v ní více či méně kvalitněji vyjádřená snaha o dosažení zákonodárcem předsevzatého cíle za použití jím předvídaných a aprobovaných (současně k dosažení účelu vhodných a potřebných) prostředků, a tudíž v právní normě formulované úsilí směřující ke snížení neuspořádanosti společenských vztahů autoritativním stanovením závazných alternativ dovoleného lidského jednání, to ve vztahu k přesně generálně vymezeným subjektům a abstraktně předvídaným skutkovým okolnostem.“

v době přijetí právní úpravy, ale jaký význam s ním spojuje jeho adresát znalý právního řádu, společnosti a světa vůbec.²² Je tedy potřeba se ptát, jaký rozumný účel by takto znalý adresát spojoval s § 99 InsZ. Důvodová zpráva ke smyslu § 99 InsZ uvádí následující: „*Namísto trestní sankce zavádí nová úprava věřitelům dlužníka, kteří jsou porušením povinnosti podat návrh zpravidla postiženi nejvíce, možnost zhojit se na osobách, které povinnost podat návrh na straně dlužníka porušily (§ 99). Osnova tedy přináší zcela novou úpravu odpovědnosti za škodu a jinou újmu při nesplnění povinnosti podat návrh. Změny, které osnova přináší, spočívají za prvé v tom, že vznikající škoda nebo jiná újma je přesně definována (§ 99 odst. 2), za druhé v tom, že důkaz o liberačních důvodech je uložen (v § 99 odst. 3) odpovídající osobě (nikoli poškozenému) a konečně v tom, že podstatnou část náhrady škody umožňuje osnova složit do soudní úschovy (u okresního soudu) již v průběhu insolvenčního řízení (§ 100).*“²³ Dle zákonodárce je tedy primárním účelem přesně definovat škodu, která se má věřiteli neuspokojenému v důsledku pozdě podaného insolvenčního návrhu nahradit. Jak je však uvedeno výše, představa zákonodárce o přesnosti § 99 InsZ stran rozsahu nahraditelné škody je do jisté míry mylná. Při vlastním objektivně teleologickém výkladu nás ale až tak nezajímá, co si (navíc mylně) představoval zákonodárce. Naopak nás zajímá, jaký rozumný účel může s daným ustanovením spojovat jeho adresát *hic et nunc*.

Z pohledu adresáta právních norem lze s ustanovením § 99 odst. 2 InsZ spojovat následující smysl/účel. Účelem tohoto ustanovení je omezit přezkumnou činnost obecného soudu v případě žaloby o náhradu škody a jiné újmy (a vylepšit tak pozici skutečného věřitele – o čemž ostatně hovoří i důvodová zpráva) tak, aby obecný soud nemusel přezkoumávat všechny předpoklady vzniku náhrady škody, jak je to běžné a standardní u obecné náhrady škody dle OZ. Obecný soud má dle daného ustanovení totiž vycházet z již zjištěné pevně stanovené výše škody, která se vypočítává dle postupu § 99 odst. 2 InsZ (jako rozdíl výše procesně zjištěné pohledávky a jejího uspokojení v insolvenčním řízení).

Daný postup má své ratio ve dvou ohledech. Prvním je předpoklad, že věřitel, jehož pohledávka byla zjištěna v insolvenčním řízení, je skutečným věřitelem dlužníka, a že mu taky skutečně z hmotněprávního hlediska svědčí pohledávka, pročež není potřeba danou pohledávku znova přezkoumávat v řízení před obecným soudem. Druhým pak je, že je daným ustanovením

²² MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva-Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 84.

²³ Důvodová zpráva InsZ. K § 98 až 100 InsZ.

reflektován požadavek procesní ekonomie²⁴ (aby se stejná pohledávky neprojednávala dvakrát – jednou v insolvenčním řízení a podruhé v řízení před obecným soudem o náhradu škody). Uvedený předpoklad, že je zjištěný věřitel v insolvenčním řízení skutečným věřitelem pohledávky, však zcela zjevně odpadá v případech fiktivních pohledávek, které nikdo nepopíral, protože byla zjištěna v plném rozsahu. Pokud žalovaný člen statutárního orgánu mohl uplatnit popěrné právo za dlužníka v insolvenčním řízení, pak, jak je uvedeno výše, je zjevné, že s ohledem na zásadu *vigilantibus iura scripta sunt* a zásadu procesní ekonomie musí tento statutární orgán nést nepříznivé následky neuplatnění popěrného práva i v řízení před obecným soudem (to ovšem u bývalého člena statutárního orgánu vůbec nepřichází v úvahu).

Účelem daného ustanovení však rozhodně není vyloučení přezkumu oprávněnosti pohledávky za dlužníkem tehdy, kdy pohledávka byla v insolvenčním řízení zjištěna, protože ji žádný procesní subjekt nepopřel (přestože byla např. fiktivní nebo promlčena), a současně bývalý statutární orgán nemohl dosáhnout jejího přezkumu, neboť nebyl účastníkem insolvenčního řízení a nesvědčilo mu tak popěrné právo. V těchto případech je nejen jasné, že padá předpoklad rovnítka mezi zjištěnou pohledávkou v insolvenčním řízení a pohledávkou po právu, ale zároveň se již nelze ani odkázat na pouhou procesní ekonomii. Bylo by přeci zcela nespravedlivé, aby takovému bývalému členu statutárního orgánu, který porušil svou povinnost péče řádného hospodáře, byla obecnými soudy ukládána povinnost uhrazovat jako „škodu“ dle § 99 InsZ pohledávky, aniž by mu byla dána možnost dosáhnout jakýmkoli prostředky jejich přezkumu. Taková osoba by tak totiž neměla žádný reálný prostředek ochrany. Rozhodně pak nelze za prostředek ochrany považovat popěrné právo třetích osob (tj. věřitelů, insolvenčního správce nebo dlužníka), neboť to, zda tyto osoby neoprávněné pohledávky skutečně popřou či nikoli, vůbec nezávisí na vůli bývalého člena statutárního orgánu a nemůže to tedy jakkoli ovlivnit (ostatně podání či nepodání popěrných úkonů je závislé na nahodilostech konkrétního insolvenčního řízení). V této souvislosti je vhodné poukázat, jak správně připomíná ÚS, že i Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“), který v souvislosti s rovností účastníků řízení používá pojem „rovnost zbraní“, podle své konstantní judikatury vyžaduje, aby každé procesní straně byla dána přiměřená možnost přednést svou záležitost za podmínky, jež ji nestaví do podstatně nevýhodnější situace, než ve které je její protistrana.²⁵

²⁴ KŘIVÁČKOVÁ, Jana In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 27. Srovnej též např. Nález ÚS ze dne 7. 6. 2011, sp. zn. II. ÚS 2780/10.

²⁵ Nález ÚS ze dne 26. 9. 2005, sp. zn. IV. ÚS 310/05 [180/2005 USn.].

Lze tedy konstatovat, že adresát právní normy znalý práva a vůbec okolního světa by nemohl § 99 InsZ přisoudit účel spočívající v tom, že nelze přezkoumat zjištěnou pohledávku věřitele v řízení před obecným soudem i tehdy, jestliže žalovaná strana neměla možnost dosáhnout přezkumu této pohledávky v insolvenčním řízení podáním popěrného úkonu. Opačný závěr by byl hrubě nespravedlivý, v rozporu s procesní zásadou rovností zbraní, a navíc by vedl k absurdním důsledkům – tedy že by tento bývalý statutární orgán byl povinen hradit jako škodu dokonce i fiktivní pohledávky věřitelů (byť nemohl jejich fiktivnost v insolvenčním řízení nebo kdekoli jinde úspěšně napadat).

1.2.2. Axiologické pozadí § 99 InsZ

Vedle teleologického pozadí je potřeba zabývat se i axiologickým pozadím, resp. výkladem předmětného ustanovení. Axiologický výklad je založen na požadavku hodnotové bezrozpornosti právního řádu. Při nalézání pravého smyslu § 99 odst. 2 InsZ musíme za pomoci axiologického výkladu zjistit, zda by postup dle jazykového významu nevedl právě k hodnotovému rozporu v právním řádu.²⁶ Smyslem axiologického výkladu je tedy zjistit, jak by mělo být vykládáno předmětné ustanovení ve výše popsaném případě (tj. v případě, kde jako žalovaný bude vystupovat osoba, která v insolvenčním řízení neměla k dispozici procesní prostředky ochrany – pro tuto práci zejména popěrné právo), aby závěr byl souladný s právními pravidly, právními principy, hodnotovými rozhodnutími zákonodárce a účely s právem spojovanými, jež ve své celistvosti vytváří systém českého práva.²⁷ Jinými slovy, je potřeba nalézt takový význam normy, který bude co nejvíce koherentní s českým právním řádem jako významovým celkem.²⁸ Níže se práce zabývá poměřováním již zmiňovaného jazykového znění ustanovení § 99 odst. 2 InsZ (tj. postup, kdy obecný soud vychází ze zjištěné pohledávky v rámci insolvenčního řízení) a jednotlivých principů, pravidel atp. vyplývajících z českého právního řádu, které s předmětnou otázkou souvisejí.

a) Princip rovnosti – kontradiktornost / rovnosti zbraní

V procesním řízení je potřeba zachovat rovnost stran. Jedná se o ústavní požadavek vedení procesního řízení. Mezi dílčí požadavky, kterými má být rovnost stran dosaženo, se

²⁶ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva-Úvod do právní argumentace*. 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 153, 165-166.

²⁷ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva-Úvod do právní argumentace*. 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 18. (shodně viz LAVICKÝ, Petr. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 51.)

²⁸ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva-Úvod do právní argumentace*. 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 153, 165-166.

řadí princip „rovnosti zbraní“²⁹ a princip kontradiktornosti řízení³⁰. Judikatura ESLP označuje tyto principy jako např. příležitost seznámit se s přednesy ostatních stran a s důkazy jimi předloženými a jako opravdovou příležitost se k nim vyjádřit³¹, popř. jako skutečnou možnost prezentovat svou věc za podmíněk, které stranu nevystavují zásadní nevýhodě oproti jejím procesním protivníkům.³²

Ustanovení § 99 InsZ má primárně zlepšit postavení věřitelů,³³ a to mimo jiné i z důvodu procesní ekonomie řízení (aby se stejná pohledávka neprojednávala dvakrát – jednou v insolvenčním řízení a podruhé v řízení před obecným soudem o náhradu škody). Takový postup je žádoucí ovšem jen potud, pokud je zachována rovnost zbraní. Jak bylo uvedeno již výše, princip rovnosti zbraní není zachován v těch případech, kdy bývalý člen statutárního orgánu nevystupuje jako účastník insolvenčního řízení a nesvědčí mu tak právo popřít pohledávku. Postup dle jazykového znění § 99 odst. 2 InsZ v případě, kdy jako žalovaný bude vystupovat bývalý člen statutárního orgánu, který v insolvenčním řízení nevystupoval ani v pozici věřitele, by tak byl zcela v rozporu s principem procesní rovnosti stran. Žalovaný by se vždy v takových případech vyskytoval v nevýhodné pozici, neboť by mu nenáležely žádné námítky proti již v insolvenčním řízení zjištěné a dle § 99 odst. 2 InsZ žalované pohledávce.

b) Princip *nemo turpitudinem suam allegare potest* (nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu)

Tento princip je jedním z projevů principu poctivosti.^{34 35} Pokud bychom i v tomto případě dospěli ke stejnému závěru, který vyplývá z pouhého jazykového znění § 99 odst. 2 InsZ (tj. že obecný soud v řízení o náhradě škody nemá přezkoumávat v insolvenčním řízení jakkoli zjištěnou přihlášenou pohledávku), tak by byla v řadě případů poskytnuta podstatná

²⁹ Princip „rovnosti zbraní“ je dnes už standardní implicitní součástí práva na spravedlivý proces [...] Rovnost zbraní přitom dnes představuje judikatorní požadavek, aby „každá strana měla dostatečnou možnost představit svůj případ za takových podmínek, které ji nestaví do podstatné nevýhody vůči její protistraně“. – MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Vydání 1. In ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012 [cit. 2021-04-03]. Identifikační číslo ASPI MN6802CZ.

³⁰ WINTEROVÁ, Alena In WINTEROVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl druhý: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. 2. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 68.

³¹ Rozsudek ESLP ze dne 28. 8. 1991, ve věci stížnosti č. 11170/84, Brandstetter proti Rakousku, čl. 66. Srov. s rozsudkem ESLP ze dne 23. 6. 1993, ve věci stížnosti č. 12952/87, Ruiz-Mateos proti Španělsku, čl. 63.

³² Rozsudek ESLP ze dne 27. 10. 1993, ve věci stížnosti č. 14448/88, Dombo Beheer B. V. proti Nizozemsko, čl. 33. Srov. s rozsudkem ESLP ze dne 23. 10. 1996, ve věci stížnosti č. 17748/91, Ankerl proti Švýcarsku, čl. 38.

³³ Vláda: Důvodová zpráva k InsZ. K § 98 až 100 InsZ.

³⁴ MELZER, Filip, TÉGL, Petr. In Melzer, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117*. Praha: Leges, 2013, s. 128.

³⁵ Zákonné vyjádření principu poctivosti je zakotveno v § 6 odst. 2 OZ: „Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu.“

výhoda tomu, kdo přihlásí např. fiktivní nebo dávno promlčenou pohledávku (resp. jakoukoli jinou pohledávku, která není po právu), a to navíc mnohdy úmyslně.

Takový postup domnělých věřitelů v insolvenčním řízení není nic neobvyklého. Motiv takového jednání domnělých věřitelů může být různý – od snahy prosadit určitý způsob řešení úpadku dlužníka (např. prosazení konkursu ve věřitelských orgánech oproti reorganizaci, neboť se to právě hodí spřízněným osobám) po záměr nějaký subjekt cíleně poškodit (což může hraničit až s trestným činem). Ostatně českému právnímu prostředí není cizí ani pojem „insolvenční mafie“.³⁶ Domnělý věřitel by také mohl jednat se spekulativním úmyslem právě s ohledem na § 99 InsZ, a to následovně. Věřitel by si nejprve zmapoval majetkové poměry konkrétní obchodní korporace (monitoroval by pravidelně její účetní závěrky atp.). Z uvedených výstupů by odhadl, že daná obchodní korporace směřuje k úpadku a současně by např. z auditorské zprávy také rozeznal, že celý závod této obchodní korporace je zastaven ve prospěch banky. Je tedy zcela jasné, že se pro nezajištěné věřitele nemůže v úpadku dostat uspokojení. Po zahájení insolvenčního řízení pak tento věřitel přihlásí svou smyšlenou pohledávku do insolvenčního řízení doufaje, že nikdo jeho pohledávku nepopře (neboť je od začátku jasné, že ani nemůže být uspokojena). To přitom z toho důvodu, aby mohl takto neuspokojenou pohledávku uplatňovat jako náhradu škody za současnými nebo bývalými členy statutárního orgánu (kterým v naprosté většině případů nesvědčí popěrné právo buď vůbec anebo jim svědčí jen ve specifických případech – pokud se jedná o předsedu statutárního orgánu nebo jeho pověřeného člena).

Ve všech těchto případech je nade vší pochybnost jasné, že pokud by se takový domnělý věřitel mohl domáhat náhrady škody dle § 99 InsZ po současném nebo bývalém členu statutárního orgánu a současně by mu bylo zajištěno ze strany veřejné moci, že k přezkumu takové, třeba i zcela nesmyslné pohledávky, nemůže nikdy dojít, pak by taková osoba zcela jistě těžila ze svého nepoctivého, ba dokonce někdy i přímo protiprávního, jednání.³⁷

³⁶ Viz např. VALÁŠEK, Lukáš. *Úniky ze spisů ÚOOZ torpédovaly vyšetřování brněnské konkurzní mafie* [online]. iDNES.cz, 22. 8. 2019 [cit. 2021-04-03]. Dostupné na https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/konkurzni-mafie-uniky-ze-spisu.A190822_101310_domaci_lva.; PLHOŇ, Tomáš. *Insolvenční mafie: Sisákova skupina měla dobré vztahy se soudci* [online]. Česká pozice, 24. 2. 2016 [cit. 2021-04-03]. Dostupné na https://ceskapozice.lidovky.cz/tema/insolvenni-mafie-sisakova-skupina-mela-dobre-vztahy-sesoudci.A160223_161211_pozice-tema_houd.; PUKL, David. *Kauza MIPL a účelové trestní stíhání /stručný nástin korupce na Krajském soudě v Brně* [online]. Česká justice, 27. 2. 2019 [cit. 2021-04-03]. Dostupné na <https://www.ceska-justice.cz/blog/kauza-mipl-ucelove-trestni-stihani-strucny-nastin-korupce-krajskem-soude-brne>

³⁷ Úmyslné přihlášení fiktivní pohledávky je zcela jistě nepoctivým jednáním. Srovnej též usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 10. 2014, čj. 3 VSOL 967/2014-B-12.

1.2.3. Teleologická redukce

Z výše uvedeného je zjevné, že účel daného ustanovení směřuje ke zjednodušení pozice věřitele dlužníka v následném řízení proti členu statutárního orgánu, který porušil svou zákonnou povinnost podat insolvenční návrh. Předpokládá se přitom, že věřitel zjištěný v insolvenčním řízení je také i skutečným věřitelem dlužníka. Z výše uvedeného pak také vyplynulo, že účelem takového ustanovení rozhodně nemůže být zákaz přezkumu zjištěných pohledávek v řízení před obecným soudem o náhradu škody nebo jiné újmy proti statutárnímu orgánu (současnému/bývalému), pokud tento nemohl v insolvenčním řízení dosáhnout ze své vůle přezkumu dané pohledávky. K uvedenému závěru směřuje také axiologické pozadí ustanovení § 99 InsZ, neboť opačný výklad by byl zcela jistě v rozporu se zásadou rovnosti (kontradiktornosti/rovnosti zbraní) a současně by jednoznačně narušoval princip, že nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního jednání. Jak vidíme, účel § 99 InsZ a jeho axiologické pozadí je užší než jádro jednoho z jeho pojmů, konkrétně pojmu „zjištěná pohledávka“. Odhalili jsme tedy zakrytou mezeru v zákoně (jazykové vyjádření dle § 99 odst. 2 InsZ dopadá na širší okruh případů, než na jaký by dopadat měl), kterou je potřeba uzavřít teleologickou redukcí.³⁸

Teleologickou redukcí pak dojdeme k závěru, že § 99 odst. 2 InsZ se nebude aplikovat v těch případech žaloby na náhradu škody nebo jiné újmy podané vůči bývalému členu statutárního orgánu, který nebyl účastníkem insolvenčního řízení a současně nedisponoval v insolvenčním řízení popěrným právem, resp. který nemohl dosáhnout přezkumu v insolvenčním řízení alespoň na základě popěrného práva dlužníka (např. proto, že nebyl předsedou ani pověřeným členem statutárního orgánu – což je u bývalého člena statutárního orgánu zřejmé). Jinými slovy, obecný soud by měl v řízení o náhradě škody dle § 98 a § 99 InsZ přezkoumat k námitkám bývalého člena statutárního orgánu, který nedisponoval popěrným právem v insolvenčním řízení, oprávněnost pohledávky věřitele, a tedy i existenci a vznik škody. V těchto případech se tedy obecný soud nemůže při určení výše škody spokojit s pouhým odkazem na zjištění/nezjištění pohledávky v insolvenčním řízení. Obecný soud by tak v řízení o náhradě škody dle § 98 a § 99 InsZ proti bývalému členu statutárního orgánu měl v zásadě svůj přezkum vést následujícím směrem – zjistit, zda (i) bývalému členu statutárního orgánu svědčilo nebo nesvědčilo popěrné právo v insolvenčním řízení (tj. v zásadě zda byl účastníkem s pohledávkou za dlužníkem nebo ne); a pokud nikoli, pak dále přezkoumat, zda (ii) došlo k porušení péče řádného hospodáře pro pozdní podání nebo nepodání insolvenčního

³⁸ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva-Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 56., s. 230-231.

návrhu (§ 98 InsZ); (iii) vznikla věřiteli škoda, přičemž při tomto určení je povinen k námitkám bývalého statutárního orgánu přezkoumat oprávněnost pohledávky; a (iv) je dána příčinná souvislost mezi porušením péče řádného hospodáře a vznikem škody věřiteli; (v) není dán liberační důvod dle § 99 odst. 3 InsZ. Pro určení rozsahu škody se pak v těchto případech nebude aplikovat § 99 odst. 2 InsZ, neboť to by obecnému soudu neumožňovalo přezkoumat znova pohledávku věřitele (zjištěnou pohledávkou dle InsZ může být zkrátka i zcela fiktivní pohledávka), ale je potřeba postupovat dle obecných ustanovení OZ. Konkrétně dle § 2984 odst. 2 OZ se bude hradit, oč se snížilo jmění poškozeného. Prakticky však bude výše škody věřitele i dle obecných ustanovení určována shodně jako v případě § 99 odst. 2 InsZ s tím rozdílem, že se nevychází z rozdílu mezi zjištěnou pohledávkou (jak ji chápe InsZ) a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení obdržel na její uspokojení, ale bude potřeba vycházet z rozdílu mezi obecným soudem „zjištěnou“ výší pohledávky (nikoli ve smyslu InsZ) a opět částkou, kterou věřitel obdržel v insolvenčním řízení.

1.3. Odpovědný stávající člen statutárního orgánu vystupoval v insolvenčním řízení, aniž mu samotnému svědčilo právo popřít přihlášenou pohledávku

Třetí situací je případ, kdy se jedná o současného člena statutárního orgánu, který porušil svou povinnost dle § 98 a § 99 InsZ. Jak bylo uvedeno výše, v procesních záležitostech může za právnickou osobu jednat pouze jedna osoba, a to buď předseda statutárního orgánu, anebo pověřený člen statutárního orgánu. Což ovšem v praxi znamená, že ostatní členové kolektivního statutárního orgánu za dlužníka jednat nemohou, a tedy nemohou ani disponovat procesně-ochrannými prostředky v insolvenčním řízení, konkrétně popěrným právem.³⁹ Pokud je žalován člen statutárního orgánu, který mohl dlužníka v insolvenčním řízení zastupovat a mohl tak dosáhnout přezkumu přihlášené pohledávky věřitele, pak v zásadě žádný problém nevzniká a v případném navazujícím řízení o náhradu škody před obecným soudem je zkrátka potřeba vyjít z doslovného významu pojmu „zjištěná pohledávka“ ve smyslu InsZ (k tomu blíže viz bod 1). Vyvstává zde ale otázka, jak se bude postupovat tehdy, jestliže se sice jedná o současného člena statutárního orgánu, dokonce člena, který má vědomost o neoprávněnosti pohledávky věřitele, ale tento sám není schopen prosadit podání popěrného úkonu za dlužníka a dosáhnout tak přezkumu této pohledávky věřitele (právě proto, že se nejedná o předsedu nebo pověřeného člena statutárního orgánu). Jeden příklad za všechny:

³⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta. § 21 [Jednání právnických osob]. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 93.

Vůči společnosti s ručením omezeným je vedeno insolvenční řízení, v němž byl zjištěn její úpadek. Pan A, jakožto současný jednatel této společnosti, který nedisponuje popěrným právem, neboť nebyl pověřen k procesním úkonům za dlužníka a současně nemá za dlužníkem žádnou pohledávku, porušil svou zákonnou povinnost dle § 98 InsZ podat za dlužníka insolvenční návrh. Do insolvenčního řízení dlužníka přihlásí nezajištěnou pohledávku věřitel B, a to ve výši 1.000.000 Kč. Pohledávka věřitele B je zcela fiktivní, a je tedy v celé své výši přihlášena neoprávněně. Z dosavadního průběhu řízení je však zcela jasné, že k uspokojení nezajištěných věřitelů nemůže v žádném případě dojít, protože žádný z procesních subjektů nemá reálný zájem na popření pohledávky věřitele B. Pan A pak sice o fiktivnosti této pohledávky ví, avšak ze zákona nemá oprávnění popřít předmětnou pohledávku, jelikož za dlužníka jedná jiný jednatel, pan C. Tento byl pověřen jednat za dlužníka při zahájení insolvenčního řízení. To tedy znamená, že panu A zákon nepřiznává možnost popřít takto smyšlenou pohledávku a dosáhnout tak jejího přezkumu před soudem. Protože žádný procesní subjekt pohledávku fiktivního věřitele B nepopře, je tato pohledávka v celém svém rozsahu zjištěna. V insolvenčním řízení dlužníka však nedojde k jejímu uspokojení. Protože jsou z pohledu věřitele B splněny všechny zákonné předpoklady pro podání žaloby vůči panu A, věřitel B vůči němu podá žalobu, kterou se bude domáhat náhrady škody v rozdílu v insolvenčním řízení zjištěné pohledávky a jejího skutečného uspokojení, tedy ve výši 1.000.000 Kč.“

Ačkoli by se na první pohled mohlo zdát, že v případě současného člena statutárního orgánu nemůže nastat problém – protože je přece současným členem statutárního orgánu a měl by mít možnost alespoň za dlužníka podat popěrný úkon – vidíme, že to není tak jednoduché. Ve skutečnosti se totiž postavení současného člena statutárního orgánu, který nemá vůči dlužníku vlastní pohledávku, může prakticky shodovat s postavením bývalého člena statutárního orgánu, který za dlužníkem nemá vlastní pohledávku. Je pravda, že současný člen statutárního orgánu má oproti bývalému členu jistou výhodu – může se např. snažit působit ze své pozice na ostatní členy statutárního orgánu, kteří jsou oprávněni procesně jednat za dlužníka, aby zkrátka popěrný úkon učinili.⁴⁰ Pokud však není schopen popření pohledávky prosadit, pak se fakticky ocitá ve stejně svízelné situaci, jako bývalý člen statutárního orgánu, který nemá postavení věřitele.

⁴⁰ Nabízí se teoreticky také možnost požadovat ustanovení opatrovníka dle § 29 odst. 2 OSŘ. Ta by ovšem v těchto případech spíše neměla připadat v úvahu, neboť zde ve skutečnosti bude osoba, která má jednat před soudem. I pokud by to však možné bylo, pak by bylo také otázkou, zda by bylo přiměřené požadovat po jiném členovi statutárního orgánu dlužníka, aby zahajoval řízení o ustanovení opatrovníka a jaký by to mělo dopad na běžící lhůty v insolvenčním řízení.

Protože se prakticky jedná o stejné případy, platí i pro současného člena statutárního orgánu tytéž teleologické a axiologické argumenty, které jsou uvedeny v části 1.2.1. a 1.2.2. výše. Ve stručnosti lze tedy shrnout, že (i) účelem § 99 InsZ v rozsahu pojmu „zjištěná pohledávka“ rozhodně není zákaz přezkumu zjištěných pohledávek v řízení před obecným soudem o náhradu škody nebo jiné újmy proti členu statutárního orgánu (současnému/bývalému), pokud tento nemohl v insolvenčním řízení dosáhnout ze své vůle přezkumu dané pohledávky; a (ii) tento závěr podporuje rovněž axiologické pozadí ustanovení § 99 InsZ – opačný výklad by byl zcela jistě v rozporu se zásadou rovnosti (kontradiktornosti/rovnosti zbraní), a současně by jednoznačně narušoval princip, že nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního jednání. I v tomto případě, stejně jako v případě bývalého člena statutárního orgánu, který není účastníkem v insolvenčním řízení, vidíme, že účel § 99 InsZ a jeho axiologické pozadí je užší než jádro jednoho z jeho pojmu, konkrétně pojmu „zjištěná pohledávka“. I v tomto případě se tedy jedná o zakrytou mezeru v zákoně.⁴¹ Tuto mezeru je potřeba zaplnit teleologickou redukcí tak, že se § 99 odst. 2 InsZ nebude aplikovat ani v případech žaloby na náhradu škody podané vůči současnému členu statutárního orgánu, který nebyl sám účastníkem insolvenčního řízení (a nesvědčilo mu tedy jeho vlastní popěrné právo) a současně nebyl schopen prosadit podání popěrného úkonu dlužníkem (např. nebyl schopen přesvědčit předsedu statutárního orgánu k tomuto postupu). O rozsahu škody pak platí totéž, tedy že pro rozsah škody nebude možné aplikovat § 99 odst. 2 InsZ, neboť ten obecnému soudu neumožňuje odhlédnout od pojmu „zjištěná pohledávka“ ve smyslu InsZ, ale bude potřeba postupovat dle obecných ustanovení OZ. Prakticky však způsob určení rozsahu škody bude stejný.

1.4. Dílčí závěr

Jak vyplývá z této kapitoly, sémantický význam § 99 InsZ vede k závěru, že zjištěná pohledávka je jednoduše zjištěná a obecný soud ji v řízení o žalobě na náhradu škody dle § 98 a 99 InsZ nepřezkoumává. Taková interpretace § 99 nebude činit zásadní problém za situace, kdy následně žalovanému členu statutárnímu orgánu náleželo v rámci insolvenčního řízení popěrné právo, tedy možnost dosáhnout přezkumu přihlášených pohledávek, tj. za situace kdy je účastníkem insolvenčního řízení v postavení věřitele nebo je oprávněn procesně jednat za dlužníka. Stejný závěr by byl ovšem poněkud podivný v případech, kdy by následně

⁴¹ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva-Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 56., s. 230-231.

žalovanému členu statutárního orgánu v rámci insolvenčního řízení popěrné právo nenáleželo, a současně by zde neexistoval žádný prostředek umožňující přezkum mimo insolvenční řízení.

Jak bylo v podrobnostech rozebráno výše, teleologické pozadí, resp. účel § 99 InsZ, a jeho axiologické pozadí, jsou jednoznačně užší než jádro pojmu „zjištěná pohledávka“. Za pomoci aplikace teleologických a axiologických nástrojů jsme tak našli zakrytou mezeru v zákoně, proto je potřeba ve výše uvedených případech využití teleologické redukce. Teleologickou redukcí omezíme sémantický význam § 99 odst. 2 InsZ tak, že se § 99 odst. 2 InsZ neaplikuje v řízení o žalobě proti bývalému členu statutárního orgánu, který nebyl účastníkem řízení anebo současnému členu statutárního orgánu, který nemohl přes vynaložení veškeré péče řádného hospodáře prosadit podání popěrného úkonu za dlužníka a sám nebyl účastníkem insolvenčního řízení, čímž se žalovaná pohledávka bude muset přezkoumávat obecným soudem. Pro určení rozsahu škody se pak v těchto případech nebude aplikovat § 99 odst. 2 InsZ, neboť to by obecnému soudu neumožňovalo přezkoumat znova pohledávku věřitele (zjištěnou pohledávkou dle InsZ může být zkrátka i zcela fiktivní pohledávka), ale je potřeba postupovat dle obecných ustanovení OZ. Konkrétně dle § 2984 odst. 2 OZ se bude hradit, oč se snížilo jmění poškozeného. Prakticky však bude výše škody věřitele i dle obecných ustanovení určována shodně, jako v případě § 99 odst. 2 InsZ s tím rozdílem, že se nevychází z rozdílu mezi zjištěnou pohledávkou (jak ji chápe InsZ) a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení obdržel na její uspokojení, ale bude potřeba vycházet z rozdílu mezi obecným soudem „zjištěnou“ výši pohledávky (nikoli ve smyslu InsZ) a opět částkou, kterou věřitel obdržel v insolvenčním řízení.

2 Předběžné opatření podle § 100 InsZ

Další výkladové problémy procesního charakteru související s problematikou náhrady škody nebo jiné újmy porušením povinnosti podat insolvenční návrh dle § 98 a § 99 InsZ lze vysledovat v úpravě předběžného opatření dle § 100 odst. 1 InsZ. Dle tohoto ustanovení platí, že: *„Je-li již v průběhu insolvenčního řízení zřejmé, že věřiteli vznikla škoda nebo jiná újma porušením povinnosti podat insolvenční návrh, může insolvenční soud nařídit předběžné opatření, kterým povinné osobě uloží, aby na náhradu této škody nebo jiné újmy složila do úschovy u soudu přiměřenou peněžitou částku. Učiní tak jen na návrh oprávněného věřitele. Nařízení předběžného opatření nebrání, že celkovou výši škody nebo jiné újmy dosud nelze vyčíslit.“*

Konkrétněji se jedná o následující dvě výkladové otázky. Zaprvé, v jakém okamžiku lze konstatovat, že *„je zřejmé, že věřiteli vznikla škoda nebo jiná újma porušením povinnosti podat insolvenční návrh“*. Již na tomto místě je vhodné připomenout, že zda věřiteli vznikla či nevznikla škoda pozdním podáním insolvenčního návrhu, může být v některých případech vyřešeno dokonce až v řízení před obecným soudem o náhradě škody dle § 98 a § 99 InsZ (viz části 1.2, 1.3 a 1.4). Zadruhé, kým se rozumí *„oprávněný věřitel“*. Tato otázka je obzvláště problematická, zvláště když InsZ tento pojem používá prakticky pouze na tomto jediném místě.

Důvodová zpráva k InsZ, jakož i samotný legislativní proces⁴², se normativním významem těchto pojmů nijak nezabývají. Judikatura se pak k této problematice rovněž nevyjadřuje. Nakonec ani v komentářové literatuře není těmto otázkám prakticky věnována žádná pozornost a nelze v ní proto nalézt jakékoli vodítko, jak si uvedené problematické výkladové otázky zodpovědět. Jediné, co z komentářové literatury lze vyčíst k předmětnému ustanovení, je následující: *„Toto ustanovení je speciální úpravou předběžného opatření určenou cíleně pouze pro insolvenční řízení. Vzhledem ke specifčnosti insolvenčního řízení je tato speciální úprava PO logická. S ohledem na znění ustanovení § 7 InsZ se na PO budou subsidiárně aplikovat ustanovení OSŘ. Pro nařízení PO podle tohoto ustanovení musí být splněno několik předpokladů. V průběhu insolvenčního řízení musí být zřejmé, že věřiteli vznikla škoda nebo jiná újma porušením povinnosti podat insolvenční návrh. Zejména škoda podle § 99 odst. 3 InsZ bude zjištělná ze skutečnosti, že majetek dlužník nepostačuje k uspokojení dlužnických dluhů. První informace o této skutečnosti bude možno získat ze seznamů majetku a dluhů podle § 104 InsZ, ale zpravidla spíše až po prohlášení úpadku, kdy*

⁴² VI. n. insolvenčního zákona – EU. Sněmovní tisk 1120, Poslanecká sněmovna, IV. volební období, 2002-2006. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=1120>>.

bude k dispozici seznam přihlášených pohledávek a soupis majetkové podstaty. Dalším předpokladem vydání PO je návrh oprávněného věřitele a povinnost složit jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla PO, a to nejpozději ve stejný den, kdy podal návrh na nařízení PO. Vydání PO dle § 100 odst. 1 InsZ vyžaduje jako předpoklad jeho vydání dále zjištění porušení povinnosti dlužníka či člena jeho SO, vznik škody dle § 99 odst. 2 a příčinnou souvislost mezi jednáním škůdce a vznikem škody (zavinění se s ohledem na konstrukci objektivní odpovědnosti nevyžaduje, může být pouze posuzováno v rámci škůdce tvrzených liberačních důvodů). Z dosavadní judikatury vyplývá, že soudy mohou k nařízení PO přistoupit toliko v případě zjevného selhání povinných osob k podání insolvenčního návrhu, o němž nelze mít vzhledem k okolnostem žádných pochyb. Výslovně je v zákoně stanoveno, že nařízení PO nebrání, že celkovou výši škody nebo jiné újmy dosud nelze vyčíslit. Vrchní soud v Praze v rámci systematického výkladu dovodil, že tento návrh na PO podle § 100 InsZ je možné podat pouze do rozhodnutí o úpadku. Pokud se insolvenční řízení dostane do fáze po rozhodnutí o úpadku, je dle jeho názoru nutno navrhnout PO o stejném obsahu podle OSŘ nebo podat žalobu na náhradu škody nebo jiné újmy a spojit ji s návrhem na nařízení téhož PO dle § 102 OSŘ. Zařazení tohoto ustanovení do hlavy IV dílu prvního by tomu mohl napovídat, přičemž se domníváme, že tento výklad nekoresponduje se smyslem tohoto ustanovení.⁴³

Je nutno poznamenat, že v insolvenční praxi není institut předběžného opatření podle § 100 InsZ příliš užívaným institutem, stejně jako další předběžná opatření upravena na různých místech InsZ.⁴⁴ To je však dle autorky práce dáno mj. právě výše uvedenými nejasnostmi okolo předběžného opatření dle § 100 InsZ, které věřitelé v praxi vedou k jakési ostýchavosti využívat tohoto institutu v rámci své procesní strategie, resp. se tomuto velkému neznámému vyhýbají. Objasnění otázek, kdy lze dospět k závěru o zřejmosti vzniku škody, a koho lze považovat za oprávněného věřitele, tak z hlediska praxe může mít značný význam. Pro vymezení uvedených problematických pojmů je potřeba si uvědomit, že § 100 InsZ upravuje předběžné opatření, byť zvlášť od obecné úpravy v OSŘ a zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZŘS“) (které jsou však subsidiárně aplikovatelné), a je potřeba se tak v první řadě zaměřit na obecnou otázku, jaký je vůbec

⁴³ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka § 100 [Předběžné opatření k zajištění náhrady škody nebo újmy]. In HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 348. – Autorka cituje jeden komentář, avšak prakticky totéž uvádí i ostatní komentáře.

⁴⁴ FALKUS, Vojtěch. *Předběžné opatření v insolvenčním řízení* [online]. epravo.cz, 29. 6. 2015 [cit. 2021-04-20]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/predbezna-opatreni-v-insolvencnim-rizeni-98071.html>.

v obecné rovině účel předběžných opatření. Tento účel si totiž ponese rovněž předběžné opatření dle § 100 InsZ.

2.1. Pojem a účel předběžného opatření obecně

Institut předběžného opatření najdeme na mnoha místech v našem právním řádu. Ve vztahu k InsZ s ohledem na § 7 InsZ⁴⁵ nás bude zajímat zejména úprava předběžného opatření dle OSŘ a ZŘS, mající ve vztahu k InsZ subsidiární povahu.

V rámci řízení dle OSŘ soud nařizuje předběžné opatření jak před zahájením řízení ve věci samé, tak v rámci nalézacího řízení, přičemž předběžné opatření může být nařízeno i v řízení o opravných prostředcích. Soud nařídí předběžné opatření dle OSŘ za splnění následujících podmínek: (i) předběžné opatření se týká věci, ve které má soud pravomoc rozhodovat; (ii) je podán návrh na nařízení předběžného opatření; (iii) návrh na nařízení předběžného opatření je určitý a srozumitelný, obsahující všechny zákonem předepsané náležitosti; (iv) navrhovatel musí prokázat odůvodněnost návrhu na nařízení předběžného opatření – prokázání důvodu, že je potřeba zatímního upravení poměrů účastníků, nebo prokázání obavy, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen; (v) navrhovatel musí alespoň osvědčit skutečnosti, které jsou rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením (typicky např. existenci pohledávky nebo jiného práva, které může být ohroženo, nebude-li předběžné opatření nařízeno); a (vi) nařízení předběžného opatření je podmíněno, vyjma případů stanovených § 75b odst. 3 OSŘ, složením jistoty k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, a to nejpozději ke dni podání návrhu na nařízení předběžného opatření.⁴⁶

V rámci řízení dle ZŘS soud nařizuje předběžné opatření za splnění téměř totožných podmínek. Oproti nařízení předběžného opatření dle OSŘ se nařízení předběžného opatření dle ZŘS odlišuje v tom, že řízení o předběžném opatření dle OSŘ se zahajuje výhradně na návrh. Naproti tomu řízení o předběžném opatření dle ZŘS se zahajuje jak na návrh, tak ex offo. Ex offo ovšem jen tehdy, lze-li samotné řízení ve věci samé, s výjimkou řízení o pozůstalosti, zahájit i bez návrhu. Soud tedy nařídí předběžné opatření dle ZŘS za splnění

⁴⁵ „Nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.“

⁴⁶ KRIVÁČKOVÁ, Jana. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 122–128. Srovnej též s LEVÝ, Jiří. § 74 [Důvody, příslušnost a účastníci]. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 289.; DRÁPAL, Ljubomír. § 74 [Důvody, příslušnost a účastníci]. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 419.

následujících podmínek: (i) předběžné opatření se týká věci, ve které má soud pravomoc rozhodovat; (ii) je podán návrh na nařízení předběžného opatření, popř. bez návrhu, lze-li řízení ve věci samé zahájit i bez návrhu; (iii) návrh na nařízení předběžného opatření je určitý a srozumitelný, obsahující všechny zákonem předepsané náležitosti, ledaže lze řízení o předběžném opatření zahájit i bez návrhu; (iv) jedná-li se o řízení zahájené na návrh, tak navrhovatel musí prokázat odůvodněnost návrhu na nařízení předběžného opatření – prokázání důvodu, že je potřeba zatímního upravení poměrů účastníků, nebo prokázání obavy, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen; dále pak (v) navrhovatel musí alespoň osvědčit skutečnosti, které jsou rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením; a (vi) nařízení předběžného opatření je podmíněno složením jistoty k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením, s výjimkou předběžného opatření, které může soud nařídit i bez návrhu, ve věci ochrany proti domácímu násilí nebo ve věci výživného.⁴⁷

Obecně je smyslem a účelem předběžného opatření, ať už vydávaného dle OSŘ či ZŘS, rychlé poskytnutí ochrany právům osob v rámci civilního soudního řízení. Cílem je tedy zatímní úprava poměrů účastníků (nikoli s konečnou platností). Při rozhodování o návrhu na vydání předběžného opatření zásadně nelze předjímat rozhodnutí ve věci samé, tj. zabývat se podrobněji hmotněprávní stránkou věci (např. zda skutečně existuje pohledávka nebo jiné právo). Předběžná opatření tedy upravují vztahy do budoucna, předběžně a dočasně. Předběžná opatření neslouží ke konečnému vyřešení sporů či jiných právních věcí, ale mají vést k prevenci pokračování porušování práv navrhovatele, a jeho nařízením není dosavadní porušování práv nijak řešeno (nepůsobí do minulosti).⁴⁸ S tím pak souvisí velmi zásadní specifikum předběžných opatření. Byť je pro nařízení předběžného opatření potřeba prokázat, že je zde potřeba zatímní úpravy poměrů, nebo že je tu obava, že by výkon soudního rozhodnutí mohl být ohrožen (tedy okolnosti netýkající se přímo meritů budoucího nebo již zahájeného soudního řízení), veškeré ostatní skutečnosti (týkající se meritů budoucího nebo již zahájeného soudního řízení), které jsou rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením, musí být osvědčeny. Není tak potřeba tyto další skutečnosti prokazovat, ale postačí jiný, mírnější

⁴⁷ KŘIVÁČKOVÁ, Jana. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 122–128.

⁴⁸ KŘIVÁČKOVÁ, Jana. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 122–128. Srovnej též s ČUHELOVÁ, Kateřina, PONDIKASOVÁ, Tereza. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. Dostupné v ASPI [právní informační systém]; dále též JIRSA, Jaromír, TREVATICKÝ, Peter, KORBERL, František a kol. *Občanské soudní řízení soudcovský komentář, Kniha I. § 1-78g občanského soudního řádu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. a Havlíček Brain Team, 2016, s. 442-446.

standard, a to sice jejich osvědčení.⁴⁹ Protože se jedná o významné specifikum předběžných opatření existenciálně svázané se samotným účelem předběžných opatření (tj. pouze prozatímní úpravou poměrů), je vhodné se blíže zabývat tím, co se vlastně myslí pojmem osvědčení.

Pojem „osvědčit“ a „prokázat“ se od sebe odlišují mírou jistoty o pravdivosti doposud pouze tvrzeného skutkového stavu věci.⁵⁰ Dokazování je nástrojem k objasnění skutkového stavu v naprosto ideálním případě k dosažení jistoty o tom, jak se odehrály právně relevantní skutečnosti. Osvědčení se přitom používá v procesních situacích, v nichž proces objasňování není tak důmyslný a propracovaný, pročez z obecného pohledu nevede k natolik kvalitnímu výsledku.⁵¹ ÚS ve svém usnesení ze dne 8. 4. 2010, sp. zn. III. ÚS 328/10 konstatoval ve vztahu k osvědčení, že „[N]ezbytnou podmínkou pro nařízení předběžného opatření je existence potřeby zatímní úpravy poměrů účastníků, zatímco u ostatních okolností významných pro rozhodnutí postačí, že budou osvědčeny. Prokázat potřebu nařízení předběžného opatření je povinností navrhovatele. Pokud se týká povinnosti navrhovatele prokázat existenci potřeby zatímní úpravy poměrů účastníků, jde skutečně o zásadní podmínku. Důvody potřeby této zatímní úpravy musí být navrhovatelem nejen tvrzeny, ale především navrhovatel musí o nich soud přesvědčit. V této souvislosti je třeba připomenout, že se tak neděje formou dokazování, protože pro dokazování v procesním smyslu nejsou podmínky. U ostatních okolností významných pro nařízení předběžného opatření postačí, budou-li alespoň osvědčeny do té míry, aby bylo možno předběžné opatření vydat.“ Dále ÚS ve svém usnesení ze dne 20. 6. 2007, sp. zn. III. ÚS 36/07 vyslovil, že „[C]co do „prokázání“, lze se ztotožnit s tím, že „jde o více než osvědčení, tedy že o důvodech potřeby prozatímní úpravy musí navrhovatel soud přesvědčit. Nejde však přesto o dokazování, protože pro dokazování v procesním smyslu nejsou zde podmínky. Procesní dokazování je možné pouze při jednání, které se však zde nenařizuje.“ (Winterová, A. a kol.: *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*, Praha: Linde 2005, s. 132). U ostatních okolností významných pro nařízení tohoto předběžného opatření postačí, budou-li alespoň osvědčeny do té míry, aby bylo možno předběžné opatření vydat; **jinými slovy,**

⁴⁹ KŘIVÁČKOVÁ, Jana. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 122–128. Srovnej též LEVÝ, Jiří. § 74 [Důvody, příslušnost a účastníci]. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 289.; dále též DRAPAL, Ljubomír. § 74 [Důvody, příslušnost a účastníci]. In DRAPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 419.

⁵⁰ JIRSA, Jaromír. *Osvědčení a prokázání předpokladů pro nařízení předběžného opatření* [online]. Právní prostor, 27. 2. 2015 [cit. 2021-04-20]. Dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/judikatura/procesni-pravo/osvedceni-a-prokazani-predpokladu-pro-narizeni-predbezne-opatreni>.

⁵¹ MAŘÁDEK, David. *Právní režim objasňování skutkového stavu v řízení o návrhu na předběžné opatření podle občanského soudního řádu* [online]. Právní rozhledy 1/2019, s. 29 [cit. 2021-04-20] In beck-online.cz [právní informační systém].

musí být zřejmé, že v řízení ve věci není nárok očividně vyloučen (zvýraznění přidáno autorkou práce).⁵² K tomu ÚS v usnesení ze dne 7. 2. 2006, sp. zn. IV. ÚS 637/05 poznamenal, že „*obecný soud proto neprovádí dokazování ke skutečnostem rozhodným pro vydání předběžného opatření, ale postačí pouhé osvědčení těchto skutečností; tyto se tedy musí jevit jako pravděpodobné*“ (zvýraznění přidáno autorkou práce).

Osvědčit tedy znamená objasnit potřebné skutečnosti tak, aby se jevily alespoň pravděpodobné do té míry, že v řízení ve věci samé není nárok očividně vyloučen (existence hmotněprávního nároku tedy nemusí být prokázána nepochybně).⁵³ To je samozřejmě potřeba posoudit případ od případu, neboť se jedná svou povahou o poměrně neurčité pojmy (pravděpodobně, očividně vyloučen), které tak dávají široký prostor pro uvážení soudu. To je logické. Zákodárce ani judikatura totiž nebudou nikdy schopny vymezit přesné předpoklady pro splnění kritéria „osvědčení“ rozhodných skutečností.

Vzhledem k tomu, že účelem předběžného opatření je prozatímní úprava poměrů stran probíhajícího nebo budoucího sporu, s čímž je tedy nutně spojena i nižší míra pravděpodobnosti naplnění rozhodných skutečností pro meritum věci (osvědčení x prokázání) (bez tohoto požadavku by ostatně ani předběžné opatření jako pouhý předběžný nástroj nemohl efektivně fungovat), bude uvedený obsah pojmu zcela klíčový rovněž pro určení normativního obsahu pojmů „zřejmě vzniklá škoda“ a „oprávněný věřitel.“ V obou případech nás k vymezení bližšího obsahu těchto sporných pojmů bude směřovat právě obsah pojmu „osvědčení“.

2.2. Specifika předběžného opatření dle § 100 InsZ

Jak bylo uvedeno již výše, § 100 InsZ upravuje specifický případ předběžného opatření, který se vztahuje konkrétně na jemu předcházející ustanovení, a to na náhradu škody nebo jiné újmy za pozdě podaný insolvenční návrh dlužníkem dle § 98 InsZ, resp. v této práci zaměřené konkrétně na pozdě podaný insolvenční návrh statutárního orgánu dlužníka. Je tedy zřejmé, že ve srovnání s obecnou úpravou předběžného opatření, bude předběžné opatření dle § 100 InsZ stanovovat specifické podmínky pro jeho vydání, neboť je úzce zaměřeno na konkrétní

⁵² Srovnej také např. náleží ÚS ze dne 26. 6. 2008, sp. zn. III. ÚS 3284/07: „*U ostatních "skutečností, které jsou rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením" postačí, budou-li osvědčeny (aby bylo možno předběžné opatření vydat); významné pak je – ve vztahu k nároku, jenž je, resp. posléze má být, v řádném občanskoprávním řízení projednáván – že musí být zřejmé, že není očividně vyloučen. K tomu Ústavní soud v rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 637/05 poznamenal, že obecný soud "...proto neprovádí dokazování ke skutečnostem rozhodným pro vydání předběžného opatření, ale postačí pouhé osvědčení těchto skutečností; tyto se tedy musí jevit jako pravděpodobné"*.

⁵³ Usnesení ÚS ze dne 30. 4. 2008, sp. zn. III. ÚS 1870/07: „*Ústavní soud vyžaduje důsledné hodnocení, zda návrhovaatel soudu osvědčil "základní skutečnosti", tedy nárok sám (přičemž nemusí být prokázán nepochybně)*“. Srovnej též např. usnesení ÚS ze dne 21. 6. 2016, sp. zn. I. ÚS 783/16.

situaci. Ve zbytku se pak bude předběžné opatření dle § 100 InsZ subsidiárně řídit úpravou dle OSŘ, jak vyplývá z výslovné zákonné úpravy v § 7 InsZ (stanovení subsidiarity OSŘ) a rovněž z ustálené rozhodovací praxe insolvenčních soudů.⁵⁴

Pokud jde o zvláštnosti nařízení předběžného opatření dle § 100 InsZ, pak je potřeba naplnit následující, oproti obecnému předběžnému opatření dle OSŘ, specifická kritéria. Prvním kritériem je, že v průběhu insolvenčního řízení musí být zřejmé, že věřiteli vznikla škoda nebo jiná újma porušením povinnosti podat insolvenční návrh. Dalším předpokladem je podání návrhu na nařízení předběžného opatření oprávněným věřitelem, který je povinen složit jistotu k zajištění náhrady nebo jiné újmy, která by vznikla nařízením předběžného opatření, a to nejpozději týž den, v němž byl návrh na nařízení předběžného opatření podán. Dalším předpokladem je zjištění porušení povinnosti dlužníka či člena jeho statutárního orgánu⁵⁵, vznik škody dle § 99 odst. 2 InsZ a příčinná souvislost mezi jednáním škůdce a vznikem škody.⁵⁶ Dosavadní judikatura vychází z toho, že soudy mohou nařídit předběžné opatření toliko v případě zjevného selhání povinných osob k podání insolvenčního návrhu, o němž nelze mít vzhledem k okolnostem žádných pochyb. Výslovně je v zákoně stanoveno, že nařízení předběžného opatření nebrání, že celkovou výši škody nebo jiné újmy dosud nelze vyčíslit.⁵⁷

2.3. K pojmu „je zřejmé, že věřiteli vznikla škoda nebo jiná újma“

Jak je uvedeno výše, prvním výkladovým problémem procesního charakteru je otázka, co si lze představit pod slovním spojením, že „je zřejmé, že věřiteli vznikla škoda“. Lze se zejména ptát, v jakém okamžiku lze konstatovat, že už je „zřejmé“, že věřiteli, resp. oprávněnému věřiteli, který podává návrh, vznikla škoda? Jak je přitom uvedeno výše, na tuto otázku nelze jednoduše nalézt odpověď v komentářové literatuře, důvodové zprávě k InsZ, ani v judikatuře obecných soudů. Zcela klíčové je přitom v tomto směru vyřešení otázky, jaký

⁵⁴ Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 6. 11. 2018, sp. zn. KSBŘ 26 INS 13877/2018-A-10: „I pro předběžná opatření v insolvenčním řízení platí ustanovení o.s.ř., dle něhož lze předběžné opatření nařídit jen tehdy, jsou-li alespoň osvědčeny rozhodné skutečnosti odůvodňující jeho nařízení.“

⁵⁵ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 2. 2015, sp. zn. 2 VSOL 149/2015-B-29: „V rozhodovací praxi soudů je tato podmínka vykládána celkem jednoznačně, soudy při posuzování návrhu na vydání předběžného opatření dle § 100 IZ zejména vycházejí ze závěrů formulovaných Vrchním soudem v Praze v rozhodnutí ze dne 20. 5. 2009 sp. zn. 1 VSPH 190/2009-B, dle kterého je k nařízení předběžného opatření dle § 100 IZ nutno přistoupit s maximální uvážlivostí a zásadně toliko v případech zcela zjevného selhání povinných osob, o němž nelze mít vzhledem k okolnostem případu zásadních pochyb, bez toho, že by soud znal dopředu jejich stanoviska.“

⁵⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka § 100 [Předběžné opatření k zajištění náhrady škody nebo újmy]. In HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 348.

⁵⁷ Tamtéž. Srovnej též např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 2. 2010, sp. zn. 1 VSPH 55/2010-B-97; dále též usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 11. 12. 2017, sp. zn. KSPH 71 INS 10781/2017-B-6.

normativní význam lze přisoudit pojmu „zřejmě“, jak je tento uveden v předmětném ustanovení.

Jazykový výklad pojmu „zřejmě“ by nás nejspíše dovedl k závěru, že vydání předběžného opatření může oprávněný věřitel navrhnout až v okamžiku, kdy bude vznik škody nebo jiné újmy v důsledku pozdního podání insolvenčního návrhu již jasný, patrný, očividný či evidentní (jedná se o synonyma ke slovu zřejmé).⁵⁸ V takovém případě by ovšem věřitel nemohl navrhnout nařízení předběžného opatření až do samotného rozhodnutí ve věci samé o náhradě škody dle § 99 odst. 2 InsZ, neboť, jak je uvedeno již v kapitole 1 výše, i v případech, kdy je pohledávka věřitele v insolvenčním řízení zjištěna ve smyslu InsZ, a ten pak žaluje před obecným soudem statutární orgán na náhradu škody za porušení povinnosti podat insolvenční návrh, nelze bez dalšího uzavřít, že taková škoda skutečně vznikla (ostatně, pohledávka věřitele mohla být zcela fiktivní, potažmo nižší, než v jakém rozsahu byla v insolvenčním řízení zjištěna). Zejména by však v takovém případě § 100 InsZ nemohl vůbec naplňovat obecný účel předběžného opatření, které má za úkol v konkrétním případě předejít situaci, kdy by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen anebo alespoň zatímně upravit poměry účastníků.

Řešení výše nastíněného problému lze dle názoru autorky nalézt v samotném účelu předběžného opatření. Účelem je pouze zatímní úprava poměrů. Proto, jak je uvedeno v části 2.1 výše, je potřeba rozhodné skutečnosti týkající se nároků navrhovatele pouze osvědčit, nikoli prokázat. Pokud by tomu tak nebylo a nárok by bylo potřeba prokázat, jen těžko by bylo možné docílit předběžného zásahu soudu ještě předtím, než bude hmotněprávní nárok narušen (tedy preventivně). Osvědčit pak znamená objasnit potřebné skutečnosti tak, aby se jevíly alespoň pravděpodobné do té míry, že v řízení ve věci samé není nárok očividně vyloučen (existence hmotněprávního nároku tedy nemusí být prokázána nepochybně).⁵⁹ Slovní spojení „*je zřejmé, že věřiteli vznikla škoda*“ je tedy potřeba chápat nikoli tak, že by vznik škody měl být v řízení o předběžném opatření dle § 100 InsZ prokázán do té míry, aby se jeho vznik jevil jako jasný, patrný, očividný či evidentní (jak naznačuje obecný význam pojmu „zřejmě“). S ohledem na

⁵⁸ Ústav pro jazyk český v. v. i. *Synonyma slova zřejmý* [online]. Slovník spisovného jazyka českého, 2011 [cit. 28. 4. 2021].: „*zřejmý* příd. 1. *takový, kt. je dobře vidět, poznat, zřetelný, patrný 1, očividný 1, jasný 4, nepochybný, evidentní: mít z-ou převahu; dosáhnout z-ého vítězství; z-á záminka, lež; mezi nimi je z. rozdíl nesporný; ve spoj. je, bylo z-é, z-o, že...* 2. *řídč. nezastřený, netajený, otevřený 5, nepokrytý 2, zjevný 2 (op. tajný 1, skrytý 2): z-é či tajné maďarofilství (Olb.); proti z-ému absolutismu se prohlásí každý (Havl.); zast. nebyl muž z-ého jednání (Wint.) přímého; → přísl. zřejmě: z. se mu tam líbí; z. očekával, že...; – řídč. po všech dvorcích a chalupách z. o tom mluvili (Jir.) určitě, nepochybně; zast. vyznávám se z. (Hál.); → podst. zřejmost, -i ž.“ Dostupné na <<https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?heslo=z%25C5%2599ejm%25C4%259B&hsubstr=no>>.*

⁵⁹ Usnesení ÚS ze dne 30. 4. 2008, sp. zn. III. ÚS 1870/07: „*Ústavní soud vyžaduje důsledné hodnocení, zda navrhovatel soudu osvědčil "základní skutečnosti", tedy nárok sám (příčemž nemusí být prokázán nepochybně)*“. Srovnej též např. usnesení ÚS ze dne 21. 6. 2016, sp. zn. II. ÚS 783/16.

účel předběžného opatření, jakožto prostředku preventivní ochrany je naopak potřeba trvat na tom, že vznik škody porušením povinnosti dle § 98 InsZ je nutné pouze osvědčit. Taková škoda se tedy v řízení o předběžném opatření dle § 100 InsZ musí jevit pravděpodobná do té míry, že v řízení ve věci samé není nárok očividně vyloučen. Při tomto posouzení pak bude mít insolvenční soud do jisté míry prostor pro volnou úvahu v mezích takto abstraktně formulovaných pravidel. Že se jedná o správný výklad uvedené podmínky (zřejmosti vzniku škody), pak lze nepřímo dovodit také z judikatury insolvenčních soudů, které také u naplnění této podmínky hovoří o jejím osvědčení. Konkrétně lze uvést např. usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 11. 12. 2017, sp. zn. KSPH 71 INS 10781/2017-B-6: „*Ustanovení § 100 IZ dává věřiteli, jemuž v důsledku porušení povinnosti uvedené v § 98 IZ vznikne škoda, možnost podniknout kroky vedoucí k její náhradě již v rámci insolvenčního řízení. Insolvenční soud totiž může na návrh věřitele nařídít předběžné opatření, kterým povinné osobě uloží složit určitou, slovy zákona přiměřenou, peněžitou částku do úschovy soudu. Z dikce zákona vyplývá, že částka nemusí nezbytně odpovídat výši škody, která v důsledku opožděně podaného insolvenčního návrhu věřiteli vznikla. Je tomu tak proto, že přesnou výši škody (tedy rozdíl mezi zjištěnou výší pohledávky a částkou poskytnutou věřiteli v insolvenčním řízení na její uspokojení) je možné vyčíslit zpravidla až v závěru insolvenčního řízení, kdy je projednána konečná zpráva a vydáno rozvrhové usnesení, neboť až v tomto okamžiku je postaveno na jisto, kolik bude věřiteli na jeho pohledávku v insolvenčním řízení vyplaceno. Je však nezbytné zdůraznit, že podmínkou vydání předběžného opatření je dostatečné osvědčení skutečnosti, že dlužnický insolvenční návrh byl podán opožděně a v důsledku toho vznikla věřiteli škoda.*“

Pokud pak jde o konkrétní okolnosti, kterými lze osvědčit vznik škody, pak lze pro inspiraci odkázat např. na komentářovou literaturu, dle které: „*Zejména škoda podle § 99 odst. 3 InsZ bude zjištělná ze skutečnosti, že majetek dlužník nepostačuje k uspokojení dlužnických dluhů. Prvotní informaci o této skutečnosti bude možno získat ze seznamů majetku a dluhů podle § 104 InsZ, ale zpravidla spíše až po prohlášení úpadku, kdy bude k dispozici seznam přihlášených pohledávek a soupis majetkové podstaty.*“⁶⁰ S tímto názorem lze určitě souhlasit. Je však vhodné doplnit, že škoda ve smyslu § 100 InsZ je závislá na existenci pohledávky věřitele. Logicky tak nestačí pouze osvědčit, že majetek dlužníka nebude stačit k uspokojení pohledávek všech jeho věřitelů, ale je potřeba, aby věřitel rovněž osvědčil existenci své pohledávky (což souvisí také s aktivní legitimací – viz níže). Závěrem pak lze dodat, že soud svůj závěr o osvědčení rozhodných skutečností pro meritum věci může čerpat

⁶⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka § 100 [Předběžné opatření k zajištění náhrady škody nebo újmy]. In HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 348.

zejména z listinných důkazů, které má k dispozici ve spise, jak potvrzuje usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 11. 12. 2017, sp. zn. KSPH 71 INS 10781/2017-B-6: „*Jinak řečeno, návrhu na nařízení předběžného opatření dle § 100 IZ lze vyhovět výhradně za situace, kdy skutkové okolnosti případu umožňují bez dalšího přijmout závěr o naplnění podmínek tam uvedených, tedy, že již v dosavadním průběhu insolvenčního řízení vyšlo najevo, že potřebné skutečnosti je možné osvědčit pouze listinami, přičemž lze důvodně očekávat, že k vyvrácení či zpochybnění tvrzení navrhovatele nebudou vznášeny takové věcně opodstatněné důkazní návrhy (výslechem účastníků či svědků, znaleckými posudky, ohledáním apod.), jejichž provedením by insolvenční soud fakticky nahrazoval sporné řízení.*“

2.4. Návrh oprávněného věřitele

Dalším interpretačním problémem procesního charakteru týkajícího se předběžného opatření dle § 100 InsZ je vyřešení otázky aktivní legitimace k podání návrhu na vydání tohoto předběžného opatření. Konkrétně se v daném ustanovení uvádí, že soud o tomto návrhu rozhodne pouze na návrh „*oprávněného věřitele*“. Zde ale vzniká zásadní problém. Kdo je tímto oprávněným věřitelem? Na mnoha místech v InsZ najdeme různé přívlastky věřitele, např. dlužníkův, zajištěný, přihlášený aj., přičemž spojení oprávněný věřitel je použit pouze v § 100 InsZ. Současně je jasné, že jestliže zákon hovoří na mnoha místech o přihlášeném věřiteli, zjištěném věřiteli atp., pak se oprávněný věřitel ve smyslu § 100 InsZ musí od normativního obsahu těchto jiných označení věřitelů lišit. Je tomu tak s ohledem na základní interpretační předpoklad racionálního zákonodárce, který nepoužívá v jednom právním předpisu synonym.⁶¹

Oprávněným věřitelem tedy není každý přihlášený věřitel a rovněž jím není až zjištěný věřitel. Odpověď na to, koho lze považovat za oprávněného věřitele, pak nelze nalézt ani v komentářové literatuře, v důvodové zprávě či judikatuře obecných soudů. Dle názoru autorky je opět nutné k nalezení odpovědi na to, kým se míní „*oprávněný věřitel*“, obrátit pozornost k účelu předběžného opatření obecně. Účelem je pouze zatímní úprava poměrů. Proto, jak je uvedeno v části 2.1 výše, je potřeba rozhodné skutečnosti týkající se nároků navrhovatele pouze osvědčit, nikoli prokázat. Osvědčit pak znamená objasnit potřebné skutečnosti tak, aby se jevíly alespoň pravděpodobné do té míry, že v řízení ve věci samé není nárok očividně vyloučen

⁶¹ Usnesení NSČR ze dne 23. 3. 2016, sp. zn. 3 Tdo 1489/2015: „*Z hlediska jazykového výkladu, jakožto metody právní interpretace, nutno akcentovat rovněž zásadu terminologické jednoty, podle níž musí interpret vycházet z toho, že zákonodárce nepoužívá synonyma, a tudíž musí připisovat různým termínům různé významy (WINTR, J.: Metody a zásady interpretace práva. Praha: Auditorium, 2013, s. 53)*“.

(existence hmotněprávního nároku tedy nemusí být prokázána nepochybně).⁶² Pokud tedy jde o pojem „*oprávněného věřitele*“, jedná se s ohledem na obecný účel předběžného opatření o takového věřitele, který v řízení o návrhu na vydání předběžného opatření osvědčí existenci své pohledávky za dlužníkem. Tzn., z jím předložených důkazů (zejména listinných) nebude bez dalšího očividné, že je jeho pohledávka vyloučena. To je pak i obsahově něco zcela jiného, než pojem „*přihlášeného*“ věřitele a „*zjištěného*“ věřitele. Ne každý přihlášený věřitel je schopen osvědčit (tedy přesvědčit insolvenční soud, že jeho nárok není očividně vyloučen) svou pohledávku. Stejně tak ne každý zjištěný věřitel je schopen osvědčit svou pohledávku. Lze si totiž představit, že pohledávka nebyla zjištěna v rámci incidenčního sporu, ale že k jejímu zjištění došlo v důsledku nedostatku aktivity ostatních účastníků řízení, jak mimo jiné bylo uvedeno v kapitole 1 výše. V takovém případě přitom pohledávka sice zjištěna je, ale může se jednat třeba i o zcela smyšlenou, tj. fiktivní, pohledávku. Za takových okolností pak lze předpokládat, že takový věřitel, byť zjištěný, by insolvenčnímu soudu v řízení o vydání předběžného opatření dle § 100 InsZ, jen těžko osvědčil (tj. přesvědčil insolvenční soud, že jeho nárok není očividně vyloučen) svou pohledávku, jak ji vymáhá v insolvenčním řízení vůči dlužníku.

Závěrem lze pouze dodat, že aktivní legitimace věřitele („*oprávněného věřitele*“) dlužníka tak bude v zásadě splývat s rozřešením jednoho z hlavních věcných předpokladů vydání předběžného opatření, totiž osvědčením vzniku škody. Vznik škody totiž lze osvědčit jen tehdy, jestliže věřitel osvědčí jednak nedostatek majetkové podstaty pro uspokojení všech věřitelů dlužníka, a jednak existenci pohledávky. Bez osvědčení existence pohledávky by totiž takovému věřiteli jen těžko mohla vzniknout nějaká škoda.

2.5. Dílčí závěry

V této části byly blíže rozebrány některé výkladové problémy ustanovení § 100 InsZ o nařízení předběžného opatření. Konkrétněji byly blíže rozebrány následující dvě výkladové otázky. Zaprvé, v jakém okamžiku lze konstatovat, že „*je zřejmé, že věřiteli vznikla škoda nebo jiná újma porušením povinnosti podat insolvenční návrh*“. Zadruhé, kým se rozumí „*oprávněný věřitel*“. Tato otázka je obzvláště problematická, zvláště když InsZ tento pojem používá prakticky pouze na tomto jediném místě.

⁶² Usnesení ÚS ze dne 30. 4. 2008, sp. zn. III.ÚS 1870/07: „*Ústavní soud vyžaduje důsledné hodnocení, zda navrhovatel soudu osvědčil "základní skutečnosti", tedy nárok sám (přičemž nemusí být prokázán nepochybně).*“ Srovnej též např. usnesení ÚS ze dne 21. 6. 2016, sp. zn. II. ÚS 783/16.

Pokud jde o první výkladovou otázku, pak jazykový výklad pojmu „zřejmý“ by nás prakticky vedl k závěru, že vznik škody musí být jasný, patrný, očividný či evidentní, tudíž prokázáný. To je však zcela zjevně v rozporu se smyslem a účelem obecně jakéhokoli předběžného opatření, neboť by trvání na prokázání vzniku škody neumožňovalo zasáhnout preventivně ještě před zásahem do právního postavení věřitelů dlužníka. Je tedy potřeba zohlednit skutečnost, že účelem jakéhokoli předběžného opatření je pouze zatímní úprava poměrů, a tedy že rozhodné skutečnosti týkající se merita věci je potřeba pouze osvědčit, nikoli prokázat. S ohledem na ustálenou judikaturu obecných soudů to pak znamená, že vznik škody musí být pravděpodobný do té míry, že nárok věřitele není očividně vyloučen. Tato pravděpodobnost pak bude s ohledem na poměrně abstraktní kritéria konkretizována v každém jednotlivém případě.

Pokud jde o druhou výkladovou otázku, pak bylo nutné primárně zohlednit, že pojem „oprávněný věřitel“ je použit pouze v § 100 InsZ – nikde jinde. InsZ na jiných místech hovoří pouze o přihlášeném věřiteli, zjištěném věřiteli, potažmo používá pro věřitele jiný obdobný přívlastek. S ohledem na předpoklad racionálního zákonodárce, který nepoužívá v témže právním předpise pro vyjádření téhož synonymických výrazů, přitom lze uzavřít, že pojem oprávněný věřitel nemůže být totéž co např. každý přihlášený věřitel, potažmo až zjištěný věřitel. I v tomto případě je pak dle názoru autorky nutné vyjít z primárního účelu předběžného opatření, jakožto preventivního prostředku (prostředku zatímní úpravy poměrů), u kterého je nutné skutečnosti týkající se merita věci pouze osvědčit. Oprávněným věřitelem je tedy takový věřitel dlužníka, který existenci své pohledávky osvědčil (zpravidla za pomoci listinných důkazů). Tento předpoklad tak prakticky splývá s předpokladem osvědčení vzniku škody (nestačí totiž osvědčit, že majetková podstata nepostačuje k uspokojení pohledávek všech věřitelů, ale věřitel musí rovněž osvědčit existenci své pohledávky, která nebude zcela uspokojena).

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo vyložit sporné pojmy („*zjištěná pohledávka*“; „*zřejmost*“, že věřiteli vznikla škoda; a „*oprávněného věřitele*“) týkající se úpravy odpovědnosti statutárního orgánu obchodní korporace za porušení péče řádného hospodáře v souvislosti s úpadkem, tj. obsažených v InsZ tak, aby byl výsledek co nejvíce koherentní s českým právním řádem.

Kapitola 1 této práce byla věnována výkladu sporného pojmu „*zjištěná pohledávka*“ obsaženého v § 99 odst. 2 InsZ. Jazykový výklad, tj. sémantický význam § 99 odst. 2 InsZ, totiž vede k závěru, že pro určení rozsahu vzniklé škody musí soud vždy vyjít z toho, zda pohledávka věřitele byla v insolvenčním řízení zjištěna ve smyslu InsZ či nikoli. Pokud obecný soud dospěje k závěru, že pohledávka ve smyslu InsZ zjištěna je, pak se s tím musí spokojit a takovou pohledávku nesmí, v řízení o žalobě na náhradu škody dle § 98 ve spojení s § 99 InsZ, přezkoumávat. Taková interpretace § 99 odst. 2 by neměla činit zásadní problém v situaci, kdy následně žalovanému členu statutárního orgánu náleželo v rámci insolvenčního řízení popěrné právo, tedy možnost dosáhnout přezkumu přihlášených pohledávek (tedy za situace kdy je účastníkem insolvenčního řízení v postavení věřitele nebo je oprávněn procesně jednat za dlužníka). Problém ovšem nastává v případě, kdy bude jako žalovaný v řízení o náhradu škody nebo jiné újmy dle § 99 odst. 2 InsZ vystupovat bývalý člen statutárního orgánu, který v insolvenčním řízení nevystupoval (nikoli pro své pochybení) jako věřitel dlužníka, a stejně tak pokud bude žalovaným sice současný člen statutárního orgánu, ale tomuto nenáleží právo procesně jednat za dlužníka a současně nebyl účastníkem v insolvenčním řízení z pozice věřitele dlužníka (nikoli pro vlastní pochybení). Jestli by totiž tyto osoby nemohly dosáhnout přezkumu zjištěné (byť fiktivní) pohledávky v řízení o náhradu škody dle § 98 a § 99 InsZ před obecným soudem, vedlo by to ke značně nespravedlivým důsledkům. K řešení tohoto problému, resp. při interpretaci pojmu „*zjištěná pohledávka*“, byl v práci zohledněn jednak (primární) účel sledovaný § 99 odst. 2 InsZ a jednak jeho axiologické pozadí.

Z pohledu adresáta právní normy je účelem § 99 odst. 2 InsZ omezit přezkumnou činnost obecného soudu v případě žaloby o náhradu škody a jiné újmy (a vylepšit tak pozici skutečného věřitele – o čemž ostatně hovoří i důvodová zpráva) tak, aby obecný soud nemusel přezkoumávat všechny předpoklady vzniku náhrady škody, jak je to běžné a standardní u obecné náhrady škody dle OZ. Obecný soud má dle daného ustanovení totiž vycházet z již zjištěné pevně stanovené výše škody, která se vypočítává dle postupu § 99 odst. 2 InsZ (jako rozdíl výše procesně zjištěné pohledávky a jejího uspokojení v insolvenčním řízení). Takový

postup má své ratio ve dvou ohledech. Prvním je, že se předpokládá, že věřitel, jehož pohledávka byla zjištěna v insolvenčním řízení, je skutečným věřitelem dlužníka a že mu taky skutečně z hmotněprávního hlediska svědčí pohledávka, pročez není potřeba danou pohledávku znova přezkoumávat v řízení před obecným soudem. Druhým pak je, že je daným ustanovením reflektován požadavek procesní ekonomie (aby se stejná pohledávky neprojednávala dvakrát). Uvedený předpoklad, že je zjištěný věřitel v insolvenčním řízení skutečným věřitelem pohledávky, však zcela zjevně odpadá v případech fiktivních pohledávek, které nikdo nepopíral (často strategicky), pročez byla zjištěna v plném rozsahu. Pokud by žalovaný člen statutárního orgánu mohl uplatnit popěrné právo za dlužníka v insolvenčním řízení, pak je samozřejmě zjevné, že s ohledem na zásadu *vigilatibus iura scripta sunt* a zásadu procesní ekonomie musí tento statutární orgán nést nepříznivé následky neuplatnění popěrného práva i v řízení před obecným soudem, tedy snést i případnou povinnost uhradit jako škody třeba i ne zcela uspokojené fiktivní pohledávky. K takovému závěru ovšem nelze dospět u bývalého člena statutárního orgánu, který nevystupuje v insolvenčním řízení jako věřitel dlužníka, ani u současného člena statutárního orgánu, který rovněž nevystupuje v insolvenčním řízení jako věřitel dlužníka a kterému v insolvenčním řízení nenáleželo popěrné právo. Účelem daného ustanovení totiž rozhodně není vyloučení přezkumu oprávněnosti pohledávky za dlužníkem i v těchto případech.

Při zkoumání axiologického pozadí, tj. zejména při zohlednění principu rovnosti (resp. kontradiktornosti a rovnosti zbraní), je nutné dospět k závěru, že § 99 odst. 2 InsZ má sice primárně zlepšit postavení věřitelů, avšak aplikace doslovného znění přichází v úvahu pouze tehdy, bude-li zachována rovnost zbraní účastníků řízení (tj. v případě člena statutárního orgánu, který je oprávněn procesně jednat za dlužníka, resp. disponuje popěrným právem dlužníka). Současně s ohledem na princip, že nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního jednání, je zjevné, že nemožností přezkoumat pohledávku obecným soudem v rámci řízení o náhradu škody nebo jiné újmy, by bylo umožněno, aby se nepoctiví domnělí věřitelé mohli domáhat náhrady škody dle § 99 InsZ po současném, nebo bývalém členu statutárního orgánu a současně by jim bylo zajištěno ze strany veřejné moci, že k přezkumu třeba i nesmyslné pohledávky, nemůže nikdy dojít.

Při zkoumání tedy vyplynulo, že teleologické pozadí, resp. účel § 99 odst. 2 InsZ a jeho axiologické pozadí jsou jednoznačně užší než jádro pojmu „zjištěná pohledávka“. Teleologickou redukcí bude tedy v takovém případě potřeba omezit sémantický význam § 99 odst. 2 InsZ tak, že se § 99 odst. 2 InsZ neaplikuje v řízení o žalobě proti bývalému členu statutárního orgánu, který nebyl účastníkem řízení anebo současnému členu statutárního

orgánu, který nemohl přes vynaložení veškeré péče řádného hospodáře prosadit podání popěrného úkonu za dlužníka a sám nebyl účastníkem insolvenčního řízení, čímž se žalovaná pohledávka bude muset přezkoumávat obecným soudem. Pro určení rozsahu škody se pak v těchto případech nebude aplikovat § 99 odst. 2 InsZ, neboť by tak obecnému soudu nebylo umožněno přezkoumat znova pohledávku věřitele (zjištěnou pohledávkou dle InsZ může být zkrátka i zcela fiktivní pohledávka). Uvedené znamená, že je potřeba postupovat dle obecných ustanovení OZ. Konkrétně se bude postupovat podle § 2984 odst. 2 OZ, na základě kterého se bude hradit, oč se snížilo jmění poškozeného. Prakticky bude výše škody věřitele i dle obecných ustanovení určována shodně, jako v případě § 99 odst. 2 InsZ s tím rozdílem, že se nevychází z rozdílu mezi zjištěnou pohledávkou (jak ji chápe InsZ) a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení obdržel na její uspokojení, ale bude potřeba vycházet z rozdílu mezi obecným soudem „zjištěnou“ výší pohledávky (nikoli ve smyslu InsZ) a opět částkou, kterou věřitel obdržel v insolvenčním řízení.

V kapitole 2 byly blíže rozebrány dva výkladové problémy ustanovení § 100 InsZ upravující nařízení předběžného opatření. Zaprvé, v jakém okamžiku lze konstatovat, že *„je zřejmé, že věřiteli vznikla škoda nebo jiná újma porušením povinnosti podat insolvenční návrh“*. Zadruhé, kým se rozumí *„oprávněný věřitel“*. Pokud jde o první výkladovou otázku, jazykový výklad pojmu *„zřejmý“* by nás prakticky vedl k závěru, že vznik škody musí být jasný, patrný, očividný či evidentní, tudíž prokázaný. To je ovšem zcela zjevně v rozporu se smyslem a účelem obecně jakéhokoli předběžného opatření, neboť by trvání na prokázání vzniku škody neumožňovalo zasáhnout preventivně ještě před zásahem do právního postavení věřitelů dlužníka. Je tedy potřeba zohlednit skutečnost, že účelem jakéhokoli předběžného opatření je pouze zatímní úprava poměrů, a tedy že rozhodné skutečnosti týkající se merita věci je potřeba pouze osvědčit, nikoli prokázat. S ohledem na ustálenou judikaturu obecných soudů to pak znamená, že vznik škody musí být pravděpodobný do té míry, že nárok věřitele není očividně vyloučen. Tato pravděpodobnost pak bude s ohledem na poměrně abstraktní kritéria konkretizována v každém konkrétním případě.

Pokud jde o druhou výkladovou otázku, pak bylo nutné primárně zohlednit, že pojem *„oprávněný věřitel“* je použit pouze v § 100 InsZ. InsZ na jiných místech hovoří pouze o přihlášeném věřiteli, zjištěném věřiteli, potažmo používá pro věřitele jiný obdobný přívlastek. S ohledem na předpoklad racionálního zákonodárce, který nepoužívá v témže právním předpise pro vyjádření téhož synonymických výrazů, lze přitom uzavřít, že pojem oprávněný věřitel nemůže být totéž co např. každý přihlášený věřitel, potažmo až zjištěný věřitel. I v tomto případě je pak nutné vyjít z primárního účelu předběžného opatření, jakožto preventivního

prostředku (prostředku zatímní úpravy poměrů), u kterého je nutné skutečnosti týkající se merita věci pouze osvědčit. Oprávněným věřitelem je tedy takový věřitel dlužníka, který existenci své pohledávky osvědčil (zpravidla za pomoci listinných důkazů). Tento předpoklad tak prakticky splývá s předpokladem osvědčení vzniku škody (nestačí totiž osvědčit, že majtková podstata nepostačuje k uspokojení pohledávek všech věřitelů, ale věřitel musí rovněž osvědčit existenci své pohledávky, která nebude zcela uspokojena).

Seznam použitých zdrojů

VII. Monografie a komentáře

DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád I, II. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2500.

HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš a kol. Insolvenční zákon. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 1824.

JIRSA, Jaromír, TREVATICKÝ, Peter, KORBERL, František a kol. Občanské soudní řízení soudcovský komentář, Kniha I. § 1-78g občanského soudního řádu. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. a Havlíček Brain Team, 2016, s. 528.

LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2400.

MELZER, Filip. Metodologie nalézání práva-Úvod do právní argumentace. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 296.

MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117. Praha: Leges, 2013, s. 720.

NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, Lucie. Odpovědnost členů statutárních orgánů právnických osob. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 184.

SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020, s. 1248.

SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUŤÁKOVÁ, Klára a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 432.

SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 1632.

WINTR, J. Metody a zásady interpretace práva. Praha: Auditorium, 2013, s. 296.

WINTEROVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl druhý: řízení vykonávací, řízení insolvenční. 2. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 384.

II. Odborné články

HANUŠ, Libor. K argumentaci teleologickým výkladem (vázanosti soudce zákonem). Právní rozhledy, 2007, č. 7, s. 233–242.

III. Právní předpisy

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

IV. Důvodové zprávy

Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb. O úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), č. 182/2006 Dz. K § 98 až 100.

V. Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97 [163/1997 Usn.].

Nález Ústavního soudu ze dne 26. 9. 2005, sp. zn. IV. ÚS 310/05 [180/2005 Usn.].

Nález Ústavního soudu ze dne 26. 6. 2008, sp. zn. III.ÚS 3284/07.

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2021, sp. zn. Pl. ÚS 21/19.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4269/2014 [R 11/2017 civ.].

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 5. 2018, sp. zn. 26 Cdo 3191/2016.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 2. 2006, sp. zn. IV. ÚS 637/05.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2007, sp. zn. III. ÚS 36/07.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2008, sp. zn. III. ÚS 1870/07.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 2. 2010, sp. zn. 1 VSPH 55/2010-B-97.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 4. 2010, sp. zn. III. ÚS 328/10.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 2. 2015, sp. zn. 2 VSOL 149/2015-B-29.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2015, sp. zn. IV. ÚS 637/05.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2016, sp. zn. I. ÚS 783/16.

Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 11. 12. 2017, sp. zn. KSPH 71 INS 10781/2017-B-6.

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 6. 11. 2018, sp. zn. KSBR 26 INS 13877/2018-A-10.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 3. 2016, sp. zn. 3 Tdo 1489/2015.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 8. 1991, ve věci stížnosti č. 11170/84, Brandstetter proti Rakousku, čl. 66.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 6. 1993, ve věci stížnosti č. 12952/87, Ruiz-Mateos proti Španělsku, čl. 63.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 10. 1993, ve věci stížnosti č. 14448/88, Dombo Beheer B. V. proti Nizozemsko, čl. 33.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 10. 1996, ve věci stížnosti č. 17748/91, Ankerl proti Švýcarsku, čl. 38.

VI. Internetové zdroje

VALÁŠEK, Lukáš. Úniky ze spisů ÚOOZ torpédovaly vyšetřování brněnské konkurzní mafie [online]. iDNES.cz, 22. 8. 2019 [cit. 2021-04-03]. Dostupné na https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/konkurzni-mafie-uniky-ze-spisu.A190822_101310_domaci_lva>.

PLHOŇ, Tomáš. Insolvenční mafie: Sisáková skupina měla dobré vztahy se soudci [online]. Česká pozice, 24. 2. 2016 [cit. 2021-04-03]. Dostupné na https://ceskapozice.lidovky.cz/tema/insolvenni-mafie-sisakova-skupina-mela-dobre-vztahy-sesoudci.A160223_161211_pozice-tema_houd>

PUKL, David. Kauza MIPL a účelové trestní stíhání /stručný nástin korupce na Krajském soudě v Brně [online]. Česká justice, 27. 2. 2019 [cit. 2021-04-03]. Dostupné na <https://www.ceska-justice.cz/blog/kauza-mipl-ucelove-trestni-stihani-strucny-nastin-korupce-krajskem-soude-brne>>.

FALKUS, Vojtěch. Předběžné opatření v insolvenčním řízení [online]. Epravo.cz, 29. 6. 2015 [cit. 2021-04-20]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/predbezna-opatreni-v-insolvencnim-rizeni-98071.html>>.

JIRSA, Jaromír. Osvědčení a prokázání předpokladů pro nařízení předběžného opatření [online]. Právní prostor, 27. 2. 2015 [cit. 2021-04-20]. Dostupné na <<https://www.pravniprostor.cz/judikatura/procesni-pravo/osvedceni-a-prokazani-predpokladu-pro-narizeni-predbezne-opatreni>>.

VI. N. insolvenčního zákona – EU. Sněmovní tisk 1120, Poslanecká sněmovna, IV. volební období, 2002-2006. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=1120>>.

Ústav pro jazyk český v. v. i. Synonyma slova zřejmý [online]. Slovník spisovného jazyka českého, 2011 Dostupné na <<https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?heslo=z%25C5%2599ejm%25C4%259B&hsubstr=no>>.

VII. Ostatní

MAŘÁDEK, David. Právní režim objasňování skutkového stavu v řízení o návrhu na předběžné opatření podle občanského soudního řádu [online]. Právní rozhledy 1/2019, s. 29 [cit. 2021-04-20] In beck-online.cz [právní informační systém].

MOLEK, P. Právo na spravedlivý proces. Vyd. 1. In ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kuwer Česká republika, 2012 [cit. 2021-04-03]. Identifikační číslo ASPI MN6802CZ.

Shrnutí

Předmětem této diplomové práce je vyřešení některých procesních problémů souvisejících s porušením péče řádného hospodáře členů statutárních orgánů obchodní korporace ve vztahu k úpadku. Konkrétně se práce zabývá výkladem některých nejasných pojmů, resp. spojení pojmů, upravených v § 99 odst. 2 a § 100 InsZ („*zjištěná pohledávka*“; „*zřejmost*“, že věřiteli vznikla škoda; a „*oprávněný věřitel*“). Cílem této práce je nabídnout výklad uvedených sporných pojmů, který bude, pokud možno, co nejvíce koherentní s českým právním řádem. Práce je rozdělena do dvou kapitol. První kapitola se zabývá významem a obsahem spojení „*zjištěná pohledávka*“, které je obsaženo v § 99 odst. InsZ. Druhá kapitola se zabývá obsahem pojmů „*zřejmý*“ a „*oprávněný věřitel*“, které jsou obsaženy v § 100 InsZ.

Abstract

The subject of this master's thesis is to solve some procedural problems related to the breach of due care by members of statutory body of business corporation in relation to the bankruptcy. Specifically, the thesis deals with the interpretation of some unclear concepts, respectively a combination of the terms regulated in § 99 article 2 and § 100 of the Insolvency Act („*established claim*“; „*conspicuity*“ that the creditor has suffered damage; and „*eligible creditor*“). The aim of this thesis is to offer an interpretation of these controversial concepts and terms which will be as coherent as possible with the Czech legal system. This thesis is divided into two chapters. The first chapter deals with the meaning and content of the term „*established claim*“, which is contained in § 99 of the Insolvency Act. The second chapter deals with the content of the terms „*conspicuous*“ and „*eligible creditor*“, which are contained in § 100 of the Insolvency Act.

Klíčová slova

Péče řádného hospodáře, porušení péče řádného hospodáře statutárním orgánem obchodní korporace, insolvenční řízení, úpadek, předběžné opatření, oprávněný věřitel, vznik škody pozdě podaným insolvenčním návrhem.

Key Words

Due care, breach of due care by members of a statutory body of business corporation, insolvency proceedings, bankruptcy, preliminary measures, entitled creditor, the occurrence of damages due to a delayed filing of insolvency request.